

EUROPE

Western Europe's peace movement is tinged with anti-Americanism: the protest centers on the fact that NATO's new weapons are not only nuclear but American-made, and very little is heard from these quarters about Soviet nuclear weapons aimed at Western Europe. Anti-nuclear sentiment has barely touched France, which deploys a homemade nuclear force *de frappe* and is developing a French neutron warhead; as a nonmember of NATO's military wing France will not receive the new American weapons. But elsewhere, any American symbol is fair game. The West German division of McDonald's, the hamburger chain, recently felt compelled to run full-page newspaper advertisements emphasizing that its product and management are "all German." And at last month's German-American *volksfest* north of Bremen, an annual goodwill gesture sponsored by the U.S. Second Armored Division, protesters cut the microphone cables and threw eggs and bags of paint at the American hosts. "They really got serious when it came to my time to speak," said Brig. Gen. Thurman Anderson. "They ruined my uniform and hat."

No Patience: Secretary of Defense Caspar Weinberger, White House counselor Edwin R. Meese and national security adviser Allen tend to dismiss the European dissenters as so many crybabies. Last week Weinberger made it clear that he had no patience with those who suggest that the United States should forget about the neutron bomb and help NATO increase its conventional capability instead. The Soviets have 44,000 tanks, Weinberger said, while NATO has only 11,000. He also chided nations in Western Europe for their reluctance to increase military spending. Considering those circumstances, Weinberger said, boosting the conventional stockpile is simply not a "very practical suggestion."

But policymakers in Alexander Haig's State Department worry that the anti-nuclear fever in Europe could threaten the NATO consensus on the deployment of theater weapons. "There is no question that we have to take it seriously," said one U.S. official, "but I don't think we have to be panicked by it. The pacifist movement should not affect our strategic judgments but it may affect our tactical ones." Haig plans to meet with Soviet Foreign Minister Andrei Gromyko at the United Nations next month to lay the groundwork for European arms limitation talks beginning in mid-December. In his New Orleans speech last week, Haig pressed the peace offensive forward. "We offer diplomatic alternatives to the pursuit of violent change," he insisted. "We offer fair and balanced agreements on arms control. And we offer the possi-

A 'silent majority' protests: Fear for their lives, scorn for the politicians

bility of Western trade and Western technology."

The U.S. image-makers also will try to put Soviet propagandists on the defensive in Europe. When the Soviets insist that a strategic balance exists on the Continent, the Americans will point out that the Soviets have installed some 660 SS-20 launchers during the last three years. When the Soviets argue that the SS-20s serve merely as replacements for obsolete SS-4s and SS-5s, the Americans will point out that each of the new missiles, which carry three warheads,

has triple the striking power of the older models. And when the Soviets haul out their old proposal for a bilateral freeze on new missile deployment, the Americans will point out such a freeze would leave the Soviets with a 660-to-0 advantage. U.S. officials will try to emphasize various Western peace proposals—initiatives on Afghanistan and Cambodia, for instance, and Washington's plan for banning nuclear weapons in the Mideast—that have been ignored or ridiculed by Moscow. Essentially, Washington plans to heat up the public-relations war and characterize Soviet strategists in precisely the way Kremlin spokesmen have depicted leaders in the United States—as enemies of peace.

Furor: In the end, U.S. officials are confident that West Germany, Britain, Belgium and Italy will stick to their promise to deploy the new Pershing and cruise missiles; the Netherlands may not. They also believe that the furor over the neutron warhead will die out, if only because the weapon will be stockpiled in the United States for the foreseeable future, not in Europe. But the determination of Europe's pacifists is not to be ignored. E. P. Thompson envisions a grass-roots Continental movement against the "cold-war structures" in Eastern and Western Europe alike. "It's a question of destabilizing both blocs from below," he says. "It's got to be done against the states of both sides. That is the crucial thing." It's hard to see how destabilizing both sides will take the world any farther from the nuclear threshold, but Europe's pacifists are now deeply entrenched and sure to keep on trying.

STEVEN STRASSER with TIMOTHY NATER in Paris, TONY CLIFTON in Scandinavia, THEODORE STANGER in Bonn, SETH MYDANS in London and JOHN WALCOTT in Washington

'Remember—any time you need just a little nuclear war...'

© 1981 Herblock in The Washington Post

Daniel Simon—Gamma-Liaison

Eisermann—Klenke

Schmidt, anti-neutron protesters, Kohl: Tensions in West Germany—and NATO

Schmidt's Balancing Act

West German Chancellor Helmut Schmidt is seldom the butt of diplomats' jokes, but a tale making the rounds at the headquarters of the North Atlantic Treaty Organization in Brussels sums up his dilemma succinctly: the United States, the story goes, has just test-fired its first neutron bomb—and the weapon's first victim is Helmut Schmidt. Clearly stung by the Reagan Administration's abrupt decision to begin producing neutron warheads, Schmidt reacted quickly last week by dropping a bombshell of his own. At his Brahmsee lake vacation retreat, the Chancellor said that West Germany would be willing to deploy neutron bombs—but only if the rest of NATO approved, and other countries in the alliance also agreed to house the weapons.

It was a deft political stroke. The Reagan Administration's decision had wedged Schmidt squarely in a political vise between the antinuclear left wing of his Social Democrat Party and the conservative opposition Christian Democrats who favor deployment of theater nuclear weapons. A clear yes or no on the neutron bomb could threaten Schmidt's fragile coalition government. Instead, by effectively leaving any decision on the neutron bomb up to other NATO countries, Schmidt bought himself some valuable breathing space.

Responsibilities: His main hope now is that the United States will redouble efforts to reach an arms-limitation agreement with the Soviet Union that would make deployments unnecessary. The White House replied that talks between Secretary of State

Alexander Haig and Soviet Foreign Minister Andrei Gromyko would begin Sept. 28. Still, Schmidt warned the Reagan Administration of its responsibilities to its European friends. America, he said, must not allow NATO countries to "believe that the Soviet Union is more ready to negotiate about arms control than their own ally."

Despite such oratory, Schmidt's problems at home remained. The right-wing Christian Democrat Party was pressuring him to make a unilateral decision to accept

A qualified yes to the neutron bomb gives a strained alliance and a troubled Chancellor breathing space.

the weapons. Party Chairman Helmut Kohl argued that the neutron warheads would be an effective defense—and deterrent—against the vastly superior tank forces of the Soviets and their Warsaw Pact allies. Kohl contended that the leftist faction of the Social Democrat Party was forcing Schmidt to vacillate—and warned that Germany would pay a high price if it waits for the rest of NATO to make up its mind. "Freedom and thus peace would be severely jeopardized," Kohl said. "There is not much time to lose."

The opposition within his own political party was more troublesome for the Chancellor. Social Democrat manager Peter Goltz acknowledged that an overwhelming majority of party members still remained firmly opposed to neutron-bomb deployment. The leftist group—led by Social Democrat chairman and former Chancellor Willy Brandt—was the most vocal of all. Brandt's disarmament expert Egon Bahr said the weapon would "lower the nuclear threshold," and other party members were clearly resentful of the United States. "My two sons are both reserve officers," says Holger Börner, president of the Hesse regional assembly. "One can't say as much for Reagan's or [U.S. Secretary of Defense Caspar] Weinberger's sons." Schmidt's alliance with the centrist Free Democrats was also shaken. While Foreign Minister and party chairman Hans-Dietrich Genscher stood behind the Chancellor, other party leaders did not. Says veteran Free Democrat William Borm: "We are not a nuclear colony of the United States."

Deliberate: With antinuclear and pacifist movements on the rise throughout Europe, other NATO countries were reluctant to take any action regarding the West German stance. Dutch Foreign Minister Christoph van der Klaauw cautiously agreed that there could be no neutron-warhead deployment without a NATO consensus. But Britain and Italy, the two other most likely candidates for the warhead, were silent. Only French President François Mitterrand strongly supported Schmidt and his help

Sven Simon—Katherine Young

was not enough. At NATO headquarters in Brussels, some Europeans thought the Reagan Administration had deliberately timed its announcement on the neutron bomb to weaken Schmidt in favor of the conservative opposition.

Washington moved quickly to dampen such speculation. To assure Schmidt that it was more than mindful of his predicament, the Reagan Administration announced that Haig would go to West Germany next week for a high-level meeting with the Chancellor and Foreign Minister Genscher. That will give Schmidt another forum to stress the importance of arms-control talks. "Reagan knows that Schmidt has tied his political future to arms talks between Moscow and the United States," says one Bonn government official. "If the Americans do anything but negotiate in good faith, it will be seen here as a decision to dump Schmidt."

Surprises: In Washington, officials downplayed European concern over the neutron-bomb announcement, insisting there would be no decision to deploy the warheads abroad for the foreseeable future. Europeans were upset nonetheless. As was the case with the Carter Administration, West European leaders grumbled that they were not adequately consulted before Reagan announced his decision to assemble the neutron warheads. "It did take many people by surprise," says one NATO expert. "That's the least you can say when ministers have to be awakened to be told." Despite all the pledges about adequate consultation when Reagan and Haig took office, European leaders could only guess that they will be in line for still more surprises from Washington, and further strains in the alliance.

MARC FRONS with THEODORE STANGER in Bonn
and DAVID FOUQUET in Brussels

NEWSWEEK/SEPTEMBER 7, 1981

D'on ve la cursa d'armaments?

Així com a l'Edat Mitjana la pesta apareixia com a un mal inevitable, impossible de deturar, avui és la «cursa d'armaments» el que se'n apareix com a un fenomen imparabla del qual els mitjans de comunicació —alimentats, no cal dir-ho, per les agències d'informació controlades pels EE.UU.— no acostumen a explicar-ne la gènesi, sinó els detalls, cada cop més tenebrosos, de noves armes i enginyers que ja fa temps han ultrapassat el límit de destrucció de la humanitat.

Per això és interessant fer un repàs històric del quan i el per què va començar a donar-se aquesta cursa folia entre les dues grans super-potències. Tot va començar abans que acabés la Segona Guerra Mundial, amb fets ja provats, com el retard deliberat de les forces angloamericanes en desembarcar al Continent —per tal de no facilitar l'avanç de les tropes russes cap a Berlín— o l'intent de provar un desembarcament alternatiu a la zona dels Balcans, mirant de tallar l'expansió dels soviètics cap a la Mediterrània oriental, que era sota el domini anglès (Iran, Palestina). A la llum d'aquestes dades pot considerar-se ben bé la invasió de Normandia com la maniobra necessària per tal d'evitar que l'URSS capitalitzés ella sola la victòria contra els nazis.

Amb la firma de l'armistici, i vençudes les «potències agressores» (l'Alemanya i el Japó) es consolida la desconfiança entre els aliats del dia abans. Després que Europa resta repartida entre els dos grans blocs vencedors, gràcies als tractats de Yalta, l'any 49 es crea el Pacte Atlàntic, contra la Unió Soviètica, que —al marge de la seva influència ideològica, minvada amb la dissolució de la Internacional comunista—, no havia fet cap gest agressiu en contra de cap altre país. Cal assenyalar el fet anecdòtic que l'URSS, basant-se en els pressupostos de l'OTAN de defensa contra unes hipotètiques potències agressores, demanà l'entrada a l'Aliança, que no cal dir li fou rebutjada.

El fet és, en relació al tema que ens ocupa, que en aquella època només els EE.UU. disposaven de la bomba atòmica, que acabaven d'estrenar al Japó. Ni els russos ni cap dels països de l'Est —que havien anat caient sota el «glacis» soviètic— no disposaven de l'arma. Les possibilitats d'agressió de part de l'URSS eren doncs remotes. El mateix estat material i militar de russos i americans en acabar la guerra ho demostra: els primers, amb 20 milions de morts, 25 milions de persones sense

casa, la indústria destruïda, mentre que els USA, intactes, dues vegades més rics que abans de la guerra i amb l'hegemonia absoluta al món capitalista.

En qualsevol cas, els científics russos posaren a punt la seva bomba atòmica l'any 49, igualant els ianquis en el que seria el primer capítol del que ha estat, i és, desenfrenada cursa cap al no-res.

La guerra de Corea, l'any 53, va suposar el primer risc seriós de conflagració bèl·lica des de la 2ª Gran guerra. Sota la façana d'intervenció de l'ONU (aconseguida gràcies a l'absència del delegat soviètic), els EE.UU. varen dur una forta batalla per evitar l'extensió d'un procés revolucionari influït per la recent victòria de la revolució xinesa. El general Mac Arthur va arribar a proposar la invasió de Xina i la utilització de la bomba atòmica, sense ser però finalment escoltat.

LA BOMBA D'HIDROGEN

El següent pas fou l'aparició de la bomba H, introduïda pels americans amb la voluntat de tornar a passar la mà per la cara als soviètics; però l'alegria els durà poc, car al cap d'un any i mig l'URSS feia el seu primer experiment amb una bomba d'hidrogen. Mentre, el mapa geopolític dels països de l'OTAN formava, amb noves incorporacions, un semicercle al voltant de les fronteres de l'Europa de l'Est, que no va constituir el Pacte de Varsòvia fins que la República Federal Alemanya no entrà a formar part del bloc militar occidental. Aquesta distribució significava —i significa— que les bases aèries, i la superioritat estratègica dels USA en aviació de llarg abast, portadora de càrregues nuclears, constitueix una amenaça constant sobre la Unió Soviètica. A aquesta amenaça, els russos contestaren desenvolupant les forces blindades, tan esmentades aquests dies pels «analistes» occidentals, a l'hora de voler demostrar la superioritat militar soviètica. Aquesta arma, clàssica, però eficaç, podia arri-

bar a fer una penetració profunda a l'Europa occidental, arribant fins i tot a la costa atlàntica i disminuint, per tant, l'eficàcia d'un bombardeig de l'URSS amb armes nuclears, que només afectaria la seva reraguarda. Així, malgrat la superioritat dels Estats Units pel que fa al nombre d'armes nuclears estratègiques (coets amb capses nuclears), l'URSS podia equilibrar la balança de forces en tenir l'Europa Occidental a «tir de pedra» de les seves forces convencionals, sense haver de recórrer a les nuclears.

Més endavant, cap als anys seixanta, s'inicia la cursa dels coets intercontinentals, que és intensiva durant els anys d'aparent «distensió».

En la primera fase d'aquesta cursa l'URSS va al capdavant en l'abast i la potència dels seus, per bé que siguin menys precisos. Els EE.UU. fabriquen coets anticoets, i els russos responen augmentant el seu arsenal, i igualant-lo a l'americà. El següent pas, que té a veure amb l'agreuament actual de la tensió, és l'aparició de la mà dels ianquis dels coets puntes múltiples. La Unió Soviètica els fabrica, a la vegada, i la cosa es compromet ja de manera irreversible amb l'entrada en escena dels coets-creuer. La novetat més important que aquests aporten és que disposen d'un sistema de guiatge com un avió, i com les antigues V-1, essent teledirigit i podent, per tant, corregir la seva ruta sobre la marxa. Portadors d'una potent càrrega atòmica, són difícils de detectar amb el radar convencional: poden anar gairebé arran de terra, i esquivant les defenses antiaèries. Aquest és el tipus de coet que els EE.UU. va decidir d'emplaçar a Europa (fins ara els coets més moderns eren sempre als EE.UU.) i que des de fa més d'un any ha provocat enèrgiques reaccions contràries dins la població i fins i tot als governs europeus.

Per als soviètics, això suposava desequilibrar de manera greu la relació de forces, pel fet que els «occidentals» ja disposaven, gràcies als submarins nuclears i als bombarders estratègics que rodegen l'URSS, d'un sistema d'armes d'emplaçament avançat.

En aquesta guerra propagandística el bloc occidental argumenta que els soviètics s'havien avançat ja amb un seguit de coets d'emplaçament avançat, els famosos SS-20, que van sobre plata-

formes mòbils i són d'una gran precisió, amb tres puntes nuclears que abasten tot el continent europeu.

LES BASES MILITARS

Pel que fa a les bases, que és un element de primer ordre en la estratègia imperialista occidental, és interessant conèixer que tant els EE.UU. com l'OTAN en tenen en nombre i emplaçament suficients com per rodejar ben bé l'URSS. Però aquestes bases tenen també avui una altra funció, que és controlar les primeres matèries presents sobretot al «Tercer Món». Així l'OTAN vindria a ser només una part —petita— d'una estratègia global mundial que es planteja la creació d'un OTAS (Organització del Tractat de l'Atlàntic Sud), que agruparia els exèrcits de les dictadures sud-americanes i dels racistes sud-africans, i d'un cos expedicionari («força de desplegament ràpid») capaç d'intervenir a qualsevol part del món, especialment a la zona de l'Índic, utilitzant la poderosa base aèronaval de Diego Garcia, des de la qual controlar la situació al sud-est asiàtic, l'Índia, l'Iran, Aràbia i Àfrica oriental. Cal considerar que un sol d'aquests submarins pot destruir totes les ciutats soviètiques de 100.000 habitants.

Tot l'anterior, destinat a demostrar l'origen de la cursa d'armaments lligat a la «guerra freda» posterior a la II Guerra Mundial i la superioritat logística permanent dels EE.UU., i els països occidentals no vol pas dir que la funció del Pacte de Varsòvia sigui purament defensiva o que la postura soviètica en el tema de la cursa d'armaments sigui justificada.

Pel que fa al primer tema, és clar el paper del Tractat de Varsòvia com a vigilant del sistema soviètic exportat —de grat o per força— als països de l'Est europeu. Les repetides intervencions a Berlín l'any 53, Hongria i Polònia el 56, Txecoslovàquia el 68 i les amenaces reals a la Polònia d'avui, en són una mostra evident. La necessitat de respondre al desafiament de les potències imperialistes la utilitzen els dirigents de l'URSS per a reforçar el caire militaritzat de les societats de l'Est. En aquest sentit sí que hi ha una simetria entre l'OTAN i el Pacte de Varsòvia, a l'hora d'erigir-se en sentinelles dels sistemes socials respectius.

Per acabar, en relació a la posició soviètica sobre la cursa d'armaments, caldria diferenciar entre els orígens —més o menys de legitima defensa— i l'actualitat, centrant-nos sobretot en la seva acceptació de la cursa nuclear,

plegant-se a acords secrets amb els EE.UU. i anant molt més enllà de la legitima defensa. Aparèixer als ulls de les poblacions d'Europa Occidental amb la mateixa imatge de «xantatge nuclear» que els EE.UU. no pot portar a altra cosa que a debilitar les mobilitzacions antibel·licistes a l'Oest. Una cosa és assegurar la capacitat de defensa davant un possible atac nuclear imperialista (com ho feren l'URSS i Xina als anys 40 i als 50) i una altra comprometre's en una política suïcida que no es pot justificar en nom del socialisme ni del marxisme. Si l'orientació dels dirigents soviètics fos realment revolucionària, prendria mesures de desarmament unilateral que, sense qüestionar la defensa del país, donés nou impuls a un moviment mundial a favor de la pau. L'actitud dels primers bolxevics en el decurs de la primera guerra mundial, essent els primers en donar passes endavant de cara a la pau entre els estats —guanyant-se així l'opinió pública europea— i el dels revolucionaris indoxinesos amb les seves crides periòdiques al poble nord-americà, no sembla però que sigui un exemple per a la burocràcia dominant a l'URSS. ● RAMON ESPUNY

Armes

Any d'entrada en servei

EE.UU. URSS

Bomba atòmica	1945	1950
Bomba d'hidrogen	1953	1954
Bombarders de gran radi d'acció	1953	1957
Missils de mitjana potència	1953	1959
Armes nuclears tàctiques	1955	1956
Missils intercontinentals (ICBM)	1955	1957
Submarins atòmics	1956	1962
Missils instal·lats en submarins (SLBM)	1959	1968
Missils antimissils (ABM)	1960	1961
Missils intercontinentals	1962	1969
Missils d'acció nuclear múltiple	1964	1972
Vectors d'acció nuclear múltiple d'autocontrol (MIRV)	1970	1975
Missils de creuer	1976	—

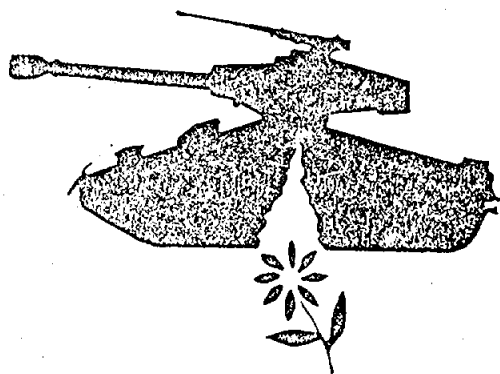
Les empreses

(en milions de dòlars)

1. Rockwell International Corporation.....	513,6
2. General Electric Co.....	510,9
3. General Dynamics Corporation.....	497,5
4. McDonnell Douglas Corporation.....	492,0
5. Boeing Corporation.....	490,0
6. Lockheed Missiles & Space Corporation.....	472,8
7. Hughes Aircraft Corporation.....	318,1
8. Raytheon Corporation.....	242,6
9. Martin Marietta Corporation.....	205,3
10. Trw. Inc.....	173,0
11. International Business Machine Corporation.....	165,3
12. United Technologies Corporation.....	157,7
13. RCA Corporation.....	150,0
14. Chrysler Corporation.....	146,1
15. Westinghouse Electric Corporation.....	138,1
16. John Hopkins University.....	117,5
17. Massachusetts Institute of Technology.....	108,2
18. Lockheed Aircraft Corporation.....	83,6
19. ARO, Inc.....	78,4
20. Texas Instruments, Inc.....	76,2

La política de nuclearització

En el debat i mobilització en curs sobre l'entrada de l'Estat espanyol a l'OTAN hi ha un aspecte al qual es presta poca atenció: les implicacions que sobre la nuclearització civil té l'actual cursa d'armaments nuclears i, en el nostre cas, la integració de l'Estat espanyol a l'Aliança Atlàntica.

És prou conegut el fet que la utilització de l'energia nuclear per a finalitats «pacífiques» és el resultat de la utilització i rendibilització de les investigacions fetes en el terreny militar. També és conegut el fet que el desenvolupament de centrals nuclears és una via privilegiada cap a la proliferació d'armaments atòmics.

Sembla que aquesta relació d'usos militars-civils de l'energia atòmica caldria aprofundir-la. En els darrers anys, sobretot després de l'accident del reactor de Three Mile Island, però també abans, ha existit la tendència a considerar que el desenvolupament de centrals nuclears havia arribat a una situació límit donada la seva falta de rendibilitat econòmica, opinió aquesta que semblava confirmar-se pel fet que els programes nuclears en tota una sèrie de països sofrien seriosos retalls i retards. Ara bé, sobretot des de l'últim any, amb l'arribada a la presidència USA de Ronald Reagan s'assisteix a una recuperació de la indústria nuclear que, tot i amb dificultats, és evident.

Assenyalant d'entrada que aquesta situació és terriblement complexa i que per a poder-la explicar amb una mínima convicció faria falta un espai molt superior al d'un curt article, ens arrisquem a avançar unes breus idees, molt esquemàtiques, sobre el per què d'aquesta nova situació.

Per una banda, les afirmacions sobre la falta de rendibilitat econòmica de les centrals nuclears es basen sovint en una valoració de costos-beneficis excessivament simplista. La indústria nuclear és un dels sectors més monopòlicament concentrats i que es beneficia a més a més de les subvencions econòmiques i el suport polític directe dels Estats que la impulsen. La falta de rendibilitat i fins i tot de racionalitat en relació al consum s'acompanya inevitablement de l'elevada rendibilitat obtinguda per les empreses productores gràcies a la intervenció directa de l'Estat sobre el qual generalment tenen molta influència.

D'altra banda, en aquest tema té una importància fonamental la tradició cul-

tural d'Occident i la seva concepció unilateral del Progrés. Tota una filosofia sobre la concepció de la ciència i la tecnologia es troba explicada en la qüestió de les centrals nuclears. Per als sectors dominants de les nostres societats avui, energia nuclear, vol dir Progrés.

Per últim, cal assenyalar la qüestió militar i la política armamentística. L'expressió més concreta i real d'això és sens dubte l'OTAN, de la qual tantes vegades s'ha afirmat que era el baluard defensiu de la cultura d'Occident. Aquesta tradició cultural, que justifica clarament els interessos politico-econòmics imperialistes que té darrera, en la seva «racionalitat» —o irracionalitat, segons es miri— porta inevitablement cap a la política de guerra a la qual assistim en els últims temps. En aquest sentit, la recuperació de la política agressiva de l'imperialisme nord-americà i la seva punta de llança, l'OTAN, tendeix a situar la problemàtica nuclear en la seva real dimensió: no existeixen usos pacífics i usos militars diferenciats.

Vegem els fets. A la política de recuperació «moral» d'en Carter després de la desfeta del Viet-nam, amb vacil·lacions en el terreny de l'energia nuclear civil (congelació dels projectes de supergeneradors als USA, moratòria parcial en les autoritzacions de centrals, traves als contractes d'enriquiment d'urani per ser un vehicle de proliferació, exigència de majors mesures de seguretat a les centrals, etc.), en «l'era Reagan» s'assisteix a l'eliminació —intents en alguns casos— de totes aquestes mesures: es reinicien els treballs d'investigació sobre els supergeneradors, s'intenten eliminar les traves administratives que dificultaven les autoritzacions de centrals, ja quasi no es parla de paliar la proliferació nuclear. L'espectacular augment dels pressupostos i les subvencions estatals a l'energia nuclear sols és comparable al creixement dels pressupostos en matèria militar, que fonamentalment vol dir en armament nuclear. I si no aquí tenim la bomba de neutrons per demostrar-ho. El desenvolupament conjunt actual de

la indústria nuclear civil i militar és massa evident com per a no tenir-lo en compte. I se'n acut que, apart del seu significat politico-militar, el significat econòmic de la nuclearització en els aspectes civil i militar també és semblant. És conegut el paper de la indústria armamentística com mitjà per a paliar o superar les crisis econòmiques de sobreproducció, però sovint no es posa atenció, o se'n posa poca, al fet que la mateixa funció pot complir la indústria nuclear amb finalitats energètiques. És a dir, la indústria nuclear armamentística i la indústria nuclear energètica en absorbir enormes masses de capital poden ser el factor dinamitzador i la punta de llança de l'economia capitalista que arrossequin darrera seu la resta de sectors econòmics, forçant aquesta famosa reestructuració i reorientació industrial de què tant es parla, així com una nova divisió internacional del treball, al mateix temps que sotmetent l'economia dels anomenats «països de socialisme real», en aquesta carrera de nuclearització boja, a una pressió econòmica que difícilment podran suportar. I, és clar, al fons de tot això, la guerra.

L'Estat espanyol encaixa meravellosament en aquest panorama. Cal recordar, per exemple, que mai no ha firmat el Tractat de No Proliferació Nuclear, que destacats militars han indicat en diverses ocasions la conveniència de fabricar la bomba atòmica i que el programa de construcció de centrals nuclears és dels més ambiciosos —el cinquè del món, exclamen orgullosos els nucleòcrates—. Fa uns mesos s'autoritza la construcció a Sòria del Centre d'Investigació Nuclear II, que és clarament una instal·lació per a la fabricació d'armament nuclear, i això just quan s'estava preparant l'entrada a l'OTAN. L'Espanya d'en Calvo Sotelo segueix fidelment els passos dels EE.UU. d'en Reagan, i la seva política és un complement de la política de guerra d'aquest. ● VICENT CASALS i COSTA (membre del «Comitè Antinuclear de Catalunya»).

Ens hi va la pell

«La bomba de neutrons, crec jo, té una finalitat dialèctica que és donar-li als Estats Units, en el seu estira i arronsa «final» amb la Unió Soviètica, una posició de força a les negociacions sobre el desarmament», deia Alexander Haig en unes recents declaracions a la premsa.

La dialèctica a què es refereix Haig és ja prou coneguda entre nosaltres; no és més que una moderna reconversió tecnològica de la dialèctica més practica a casa nostra (no pas per nosaltres, però), és la vella i ben coneguda «de los puños y las pistolas». Això sí, adequada al nivell tecnològic del món americà; és a dir, de missils i neutrons. Aquí és on veiem la diferència que hi ha entre un fill de terratinent andalús dedicat a «salvar pàtries» a Madrid, que és on es fan aquestes coses, i un ianqui barra-sec i mastega-xiclets, encarregat de salvar occident a costa dels occidentals, és clar. La diferència no és pas de fons sinó de forma i evidentment d'eficàcia; amb allò «de los puños y las pistolas» amb prou feines es pot mantenir una dictadura a un país marginal i subdesenvolupat. Allò dels missils i els neutrons porta camí de fer-se amb el domini de tot el món. La irracionalitat de la força per sobre de la raó.

Però vegem en què consisteix aquesta bomba de neutrons o de radiació reforçada, per a permetre aquesta posició de superioritat de què parla el Secretari d'Estat nord-americà.

L'energia produïda per una bomba de fissió o bomba convencional es reparteix de la següent manera: el 50% d'efecte d'explosió; 35% d'efecte de calor; 5% radiació immediata; 10% radiació diferida. Si comparem això amb una bomba de neutrons o de fusió veurem que el 60% de tota l'energia s'emet en forma de radiació immediata, el que ens dona una variació substancial respecte a la bomba anterior: molt poca explosió i poc efecte de calor, el que implica poca destrucció i molta radiació que acaba amb vides humanes. Però, no queda tot aquí, la radiació s'estén en un radi que és pràcticament el doble que el de les bombes anteriors.

Un arma que sens dubte hauria fet meravelles entre els Panzers de Hitler, com deia el general Gallois, però a l'actualitat no té cap utilització militar significativa. Per què doncs la seva utilització? Les causes són molt complexes, però és evident que aquest artefacte té

Alexander Haig.

per objecte ser utilitzat a Europa. Haig ja va preparar aquesta eventualitat l'any 77, quan, com a comandant en cap de l'OTAN, va dirigir les maniobres Wintex 77, que no foren més que un assaig general d'una guerra nuclear a Europa, quatre anys abans que posar en solfa l'esmentada bomba. Com es pot comprovar, res no s'improvisa des de la direcció de l'imperi. Les nostres vides i les nostres morts estan programades sense que nosaltres poguem triar res més que el to de la xerrameca amb què els polítics, a casa nostra, ens ho vendran.

Aquest artefacte, que probablement no té més objecte que el de desestabilitzar la situació europea, difícilment contribuirà a crear un marc de desarmament, ans al contrari, accelerarà la carrera armamentista, i deixarà Europa enfrontada a la Unió Soviètica i aquesta obligada a mantenir uns pressupostos militars per sobre del desitjat i per tant frenant, a l'igual que la nostra Europa, el seu desenvolupament econòmic. A la mitologia espanyolista n'hi havia un (sens dubte precursor dels «paterninos», aquests que han convertit una

bandera en una marca de vi) que guanyava les batalles després de mort, la de neutrons les guanya abans de néixer. Ja ho dèiem en començar, tot és qüestió d'avenços tecnològics.

Però els fills dels «de los puños y las pistolas», després de profundes meditacions amb un cosí més gran que es va fer de l'OPUS han decidit que, per solidaritat amb tots els pobles d'Occident, nosaltres també hem de morir a la propera guerra mundial, harmonitzats amb tots els pàries europeus hem de morir recargolats, el dia que els directors de l'Imperi ho decideixin, pels efectes de la radiació de neutrons; tot just tres dies d'agonia, sembla ser.

El que no podran evitar els fills dels «de los puños y las pistolas» és que mentre morim recargolats per l'efecte d'aquestes mortíferes armes, sota la bandera del Chaisse Manhattan Bank i la Coca-cola, que ens recordem de les seves mares.

Resulta que a nosaltres, no a ells, ens hi va la pell. ● JOSEP PAGÈS I SAEZ

Europa demana pau

Amb les multitudinàries manifestacions celebrades diumenge propassat a Brussel·les, Londres, París i Roma, s'ha demostrat l'interès dels europeus en favor del desarmament i la distensió, en el mateix moment en què l'Estat espanyol és a punt de demanar l'ingrés a l'OTAN (Organització del Tractat de l'Atlàntic Nord), gràcies a l'arbitrària decisió del partit al poder, l'UCD.

MANIFESTACIONS

La més important manifestació realitzada a Brussel·les, des de la fi de la segona guerra mundial, es produí diumenge, dia 25, amb l'assistència de més de 150.000 persones. Organitzada pel Comitè Nacional d'Acció per la Pau i el Desenvolupament, els manifestants mostraren el seu rebuig a la instal·lació dels euromissils en territori belga. A l'acte, que transcorregué amb tota normalitat, hi assistiren els secretaris generals dels partits socialistes de les dues comunitats ètnico-lingüístiques del país: Guy Spitaels, de la francófona, i Karl van Miert, de la flamenca.

A París, sense arribar a tan nombrosa participació, el partit Comunista Francès (PCF) organitzà, mitjançant un organisme paral·lel, el Moviment per la Pau, fundat l'any 49 i influenciat pels comunistes, i amb el suport de la central sindical de tendència comunista, la CGT, i d'algunes personalitats independents, una manifestació que reuní unes 50.000 persones que, a més de criticar la significativa absència dels socialistes al poder, demanà l'atur de la cursa d'armaments i de l'accelerada guerra freda, quedant ofegats, segons els informadors, els crits contra la instal·lació dels missils soviètics SS-20 en territori del Pacte de Varsòvia.

Un dia abans, dissabte, els carrers de Roma i Londres eren escenari de manifestacions similars que acollien milers de manifestants. Es tractà, doncs, d'un cap de setmana que hom podria qualificar de pacifista, d'un renaixement pacifista a la societat occidental comparable als anys cinquanta, quan el moviment per la pau estava en el seu punt àlgid.

DECLARACIONS

Assabentat el nord-americà? Joseph Luns, secretari general de l'OTAN, d'aquests èxits pacifistes a Euròpa, digué lacònicament: «No tenen importància els moviments pacifistes d'Europa perquè estan pagats per la Unió Soviè-

tica», oblidant que els manifestants cridaven contra la cursa d'armaments en general, sense distinció de blocs, contra la bomba de neutrons —invent nord-americà rescatat per Reagan de l'arsenal de la mort—, els Pershing II i Cruise —missils nord-americans ultramoderns— i els SS-20 —missils soviètics—. Lunz, interlocutor a l'OTAN de les aspiracions del Pentàgon, menyspreava, amb les seves paraules, una opinió europea sensibilitzada contra la guerra, massa vegades patida en propi territori, i el perill nuclear.

A les opinions desfavorables sorgides aquest estiu a l'Alemanya Federal, que arribaren a atacar fins i tot instal·lacions militars de l'Organització Atlàntica, hi ha que afegir aquest naixent sentiment contrari a la imposició de missils nord-americans a Europa —464 Cruise, 108 Pershing II— que han de contrarrestar, segons Washington, els 350 coets SS-20 instal·lats a Europa de l'Est. Cal dir, per tant, que ha nascut a Europa, i està

sorgint sobre les cendres d'una societat en crisi, un moviment pacifista que Washington ha de tenir en compte si vol conèixer a fons la realitat europea dels moments actuals, moviment que tampoc no poden oblidar els governants europeus, sense distinció de partits i ideologies, si aspiren a una certa credibilitat electoral.

Europa, i els seus habitants ho estan demostrant cada dia, vol viure en pau, lluny de tota pressió, tant dels USA com de l'URSS —bastant llunyana, per cert, per exercir pressió—, sense el terror d'una guerra larvada, i iniciant una solidaritat envers un sud cada vegada més famèlic. Un sud que no pot parlar als fóruns internacionals i que fracassà a Cancun. A l'Estat espanyol també s'ha marcat aquest camí, desbordant el carrer a uns partits polítics parlamentaris que no han sabut o volgut engegar una forta campanya anti-OTAN en el moment adequat. Un altre cop el carrer ha estat qui ha demanat, amb veu de manifestacions, la pau i la supressió dels blocs. Si no s'escolten aquestes paraules es pot produir una ascensió de l'acció directa —cas Alemanya— que s'adjudicarà les paraules dels que tenen la boca tancada. ● ANTONI CASTEL

Reflexions sobre armament nuclear i comportaments juvenils (I)

Aquestes del cap d'any són dates en les quals solen aparèixer tota mena de balanços sobre allò que ha estat l'any que s'acaba. Probablement un dels trets fonamentals que coincidiran a recollir totes aquelles anàlisis que se centrin en el resum polític d'aquest intens 1981, serà la tremenda força de la irrupció del moviment pacifista arreu d'Europa.

Irrupció, o millor retorn, car els Moviments per la Pau ja havien tingut unes amplíssimes dimensions a l'Europa de postguerra, auspiciats aleshores per una Unió Soviètica que no es veia amb cor de seguir el ritme que els USA imposaven a la cursa d'armaments. En aquest sentit, els joves que avui nodreixen les files dels seguidors anti-armamentistes a Brussel·les, Roma, Londres, Berlín... es poden considerar fills (i sovint ho seran també biològicament) d'aquells que a les darreries dels anys quaranta i principis dels cinquanta feien sentir la seva veu oposada de la creació dels blocs militars (NATO 1948, Pacte de Varsòvia

1954)? i a les seves previsibles conseqüències.

Malgrat aquesta força, en una paradoxa que és sols aparent, ara que el pacifisme sembla assolir cotes numèriques més altes que mai, sovintegen les anàlisis d'especialistes en temes militars que indiquen que estem també més a prop que mai de l'esclat del tan temut conflicte nuclear. Sens dubte és precisament la consciència vaga (sovint no més que un presentiment) d'aquesta proximitat una de les raons que ha contribuït a aquesta massivitat inesperada de les convocatòries europees. Igualment, malgrat la massiva presència de

joves a aquestes mateixes convocatòries, ningú no diria, com a mínim al nostre país, que entre els nostres adolescents, el reflex anti-armamentista és avui tan viu com una, dues o tres dècades enrera.

Resulta evident que la presència permanent de l'element anti-militarista a totes les subcultures juvenils de la postguerra encà, està vinculada a les concepcions socials i als projectes polítics dominants entre les capes joves de la població, sempre més progressistes que els seus grans, però té també molt a veure amb les mateixes característiques de la nova tecnologia militar. En efecte, l'aparició de les bombes atòmiques i el seu ús efectiu sobre Hiroshima i Nagasaki per part dels ianquis no significa tan sols la multiplicació de la capacitat destructiva dels exèrcits. Significava també un canvi radical en

Foto: Jordi Puig.

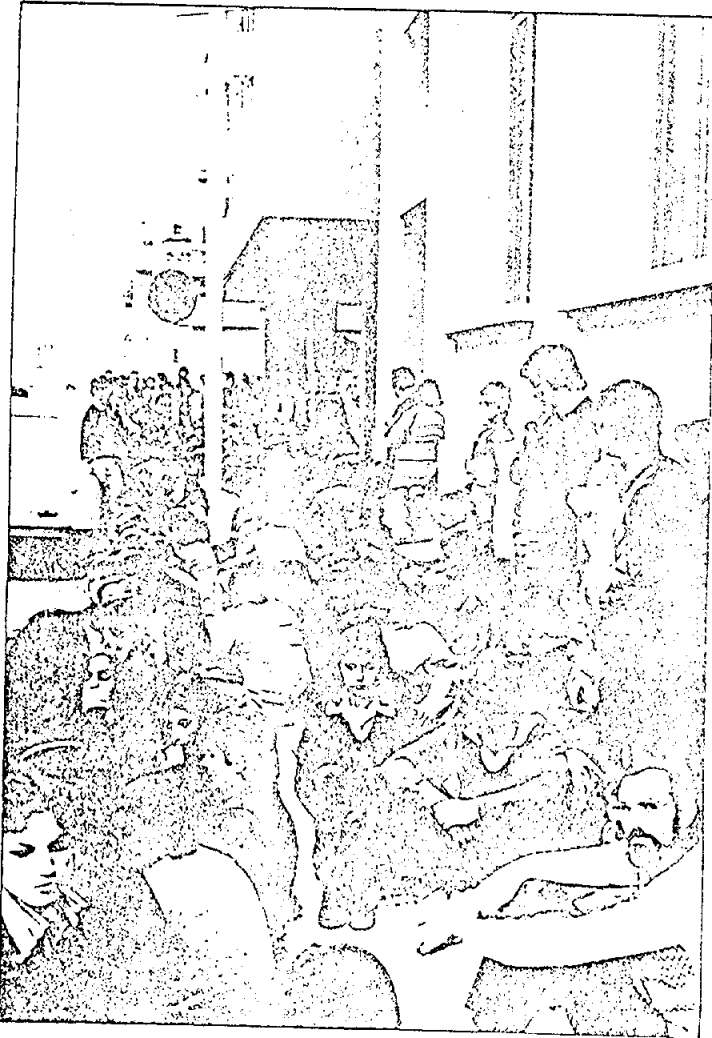

Foto: Jesús Ciscar.

Foto: Enric Quintana.

les concepcions sobre l'ús de l'armament. Fins aleshores quedava clar que l'objectiu central de tota operació militar, en cas de conflicte bèl·lic, consistia en la destrucció de l'exèrcit enemic i el castig de les poblacions civils constituïa sols una maniobra purament subordinada, ni que fos tan brutal com els bombardeigs de Londres pels alemanys, o el de Dresde per l'exèrcit aliat. La bomba atòmica, en canvi, resultava evident que estava pensada per l'atac sobre la població i no sobre una unitat militar. El «quid» de la seva eficàcia consistia precisament en provocar una catàstrofe tal que «persuadis» qualsevol país a retirar-se del conflicte bèl·lic, o a no enfrontar-se al posseïdor de tan terrible poder. Hiroshima i Nagasaki així ho van demostrar.

El fet que els Estats Units unissin a la seva hegemonia econòmica, la possessió en exclusiva durant una temporada d'aquesta nova tecnologia de la destrucció, exigia sens dubte un canvi radical en les anàlisis i en les estratègies dels qui volien canviar les coses en un sentit no desitjat pel gegant capitalista. D'altra banda, quan també el rival soviètic va arribar a disposar de «la bomba», les coses no canviaren precisament a

millor. A l'absurd d'una tecnologia militar pensada per anihilar civils, i a l'angoixa derivada de saber que res no es podia fer per evitar aquesta destrucció, els joves d'aquells anys havien d'afegir el rebuig de la lògica incomprensible de l'«equilibri del terror», resultat de la nova bipolaritat nuclear.

Com tothom sap, l'estratègia de l'equilibri del terror consisteix en el següent: donat que ambdues grans potències posseïen una tecnologia tan mortífera com la nuclear, es tractava d'arribar a tal punt que cap de les dues no s'atrevis a fer ús d'aquests armaments perquè la resposta de l'altra implicaria indefectiblement la destrucció de l'agressor. Es a dir, s'havia d'arribar a la situació tal que la capacitat «militar» dels dos blocs assegurés la destrucció mútua total, cas que algú s'atrevis a usar les noves armes. No cal dir que ben aviat es va arribar a tenir suficient armament, no ja per a destruir la potència enemiga, sinó per a fer desaparèixer la humanitat del mapa i fins i tot el mapa mateix, i que, tot i així els dos gegants de la política mundial continuaven amagatzemant nou armament nuclear.

Sobre l'eficàcia o ineficàcia d'aquesta política d'equilibri del terror hi hauria

molt a discutir. Pot pensar-se que, sense ella, hauria estat difícil que els Estats Units haguessin deixat d'emprar l'atòmica i els nous armaments d'ella derivats per tal de resoldre al seu favor conflictes com la crisi cubana, l'alliberament del Vietnam, o el més recent de Nicaragua, només per esmentar els més coneguts.

En qualsevol cas, cal remarcar que aquesta política contribuïa a reafirmar en els joves la sensació que tot allò realment decisiu quedava fora dels seus dominis, que no tenien cap capacitat d'incidir en el que realment tenia importància per als destins de la humanitat, vivint de préstec, fins que algú es decidís a prémer «el botó». Aquesta angoixa pel propi Destí, que els hi havien posat, contra la seva voluntat, en mans dels caps polítics, econòmics i militars de països estranys, es reflecteix clarament en les actituds vitals i en el bagatge conceptual dels corrents de pensament més arrelats dins la joventut europea d'aquelles dècades, des de l'existencialisme, que uneix a aquesta angoixa per la pròpia vida una component de «gaudir del que queda», molt en la línia del tòpic literari del «carpe diem», fins a les diverses cultures de l'underground i tot el fenomen, amb caires de moviment, vinculat a la revolució musical dels seixanta (que té en l'eix antibel·licista una de les seves constants, només cal recordar aquell famós «Masters of War» de Dylan).

D'altra banda, el fet que es responsabilitzi els adults de la situació que el jovent ha heretat, una situació en la qual no podien ésser subjectes ni tan sols de la seva mateixa destrucció, va influir sens dubte decisivament en la ruptura radical entre generacions que caracteritzà aquells anys, el tan analitzat «generation gap» o tall generacional. Decebut pel món que es trobaven i que rebutjaven de ple, els diversos moviments juvenils dels anys cinquanta i seixanta, amb totes les seves característiques heterogènies, coincidien en fer extensiu aquest rebuig a tots els plans de la seva vida: les seves concepcions sobre la política, el sexe, el vestit, la música, la literatura... expressaven aquesta radicalitat en la negació del món dels adults, un món concebut com una totalitat articulada al voltant d'una incoherència fonamental, la que posava la humanitat en perill de desaparició.

«La bomba» no havia estat, és clar, l'única causa d'aquest procés, tal vegada ni tan sols la principal, però no es pot negar que va contribuir-hi poderosament el fet que sense el seu concurs difícilment s'haurien endegat els processos de contestació juvenil que van culminar en el seguir de revoltes que travessen intermitentment Europa des del 66 (Berlín) fins el 77 (Bolònia), potser quan hom ja s'havia acostumat a viure amb l'espasa de Damocles atòmica damunt el seu cap.

Ara cal també començar a pensar fins a quin cert punt els canvis en el comportament de les capes juvenils i adolescents actuals (ens atrevirem a dir que de les més «integrades» dels darrers anys), la freqüència de les actituds d'in-

nada abans d'haver tingut temps d'anar, quan no l'adhesió a moviments feixistes, tenen quelcom a veure amb els canvis en la percepció d'aquesta precarietat derivada de les potencialitats destructives de la humanitat.

En aquesta línia, cal començar dient que la nova generació d'armament nuclear suposa canvis importantíssims en l'estratègia militar de les grans potències. O almenys això sembla (car s'ha de dir que el secret per part d'uns i la incertesa per part dels altres són uns dels trets indestruïbles de la tecnologia nuclear; però d'això en parlarem més endavant). De moment cal dir que, segons els informes més recents d'alguns instituts independents europeus, s'ha acabat, o s'està a punt d'acabar amb els supostos que donaven validesa a l'es-

mentat equilibri del terror.

Això és així perquè, per 1983, es preveu que la superioritat militar nord-americana en aquest terreny serà tal que podrà garantir l'anihilació de la major part de la capacitat de resposta soviètica en el cas de prendre la iniciativa en l'atac. És a dir, els USA es trobaran, per primera vegada en la història, amb la possibilitat d'iniciar un atac nuclear amb garanties d'èxit. A la inversa, això vol dir que l'URSS, per tal de no córrer aquest risc, es veu impel·lida a prendre la iniciativa en l'atac, per així anullar aquest avantatge de l'enemic.

Una situació radicalment nova, com aquesta, en quina mesura pot generar comportaments nous? I a quin termini?

● JORDI JANARIZ

Foto: Jaume Mor.

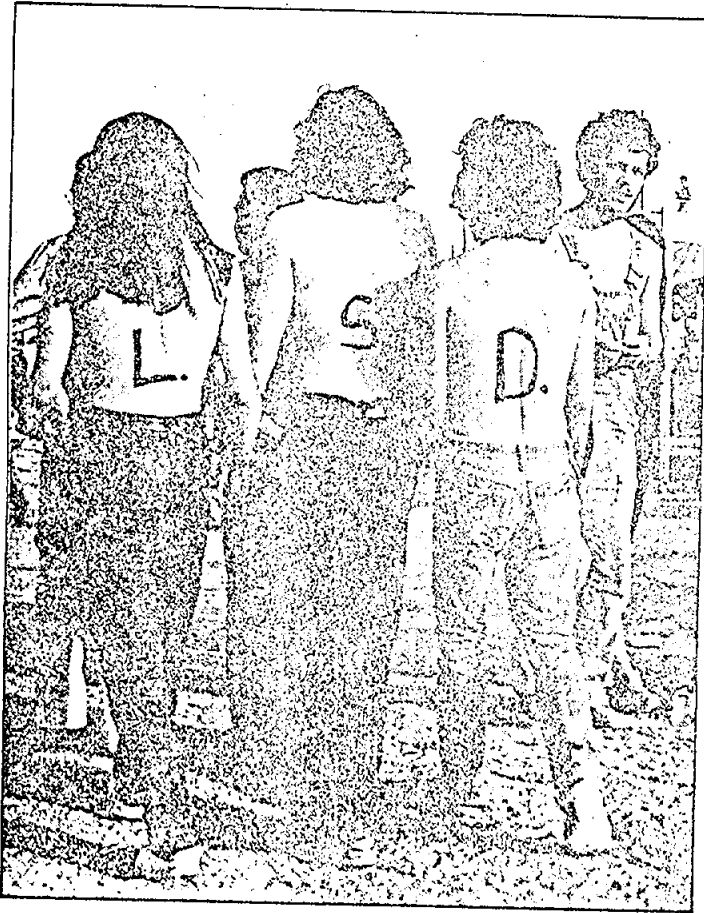

Foto: Albert Ramis.

Reflexions sobre armament nuclear i comportaments juvenils (i II)

Dèiem a la primera part d'aquestes reflexions que l'antimilitarisme ha estat un component constant de les diverses formes que han revestit les subcultures juvenils de tot el món occidental de la posguerra ençà. I no ha estat sols una presència emotiva, de rebuig visceral, sinó que ha estat acompanyada d'una seriosa reflexió sobre els orígens, causes i implicacions de tota mena de polítiques basades en les curses d'armaments i l'equilibri del terror. Les anàlisis sobre la naturalesa social dels països de l'Est d'Europa, per exemple, probablement deuen molt del seu progrés a la necessitat d'explicar la contradicció existent entre el militarisme que les impregna i el seu aparent caràcter de societats en transició cap al comunisme.

En qualsevol cas, ens trobem amb la paradoxa que, ara, quan els perills d'un ús efectiu dels nous armaments en un conflicte nuclear (que segons tots els indicis tindria Europa com a «teatre») és més imminent que mai, hi ha una majoria d'adolescents bàsicament indiferent al fenomen armamentístic. Un dels elements més preocupants del contingut dels actuals comportaments juvenils pot ser precisament aquest. I no es tracta sols que es dilueixi el rebuig del militarisme, que si més no sobre el paper continua present, sinó que, per primera vegada, assistim a una acceptació generalitzada per part dels adolescents dels models de comportament i con-

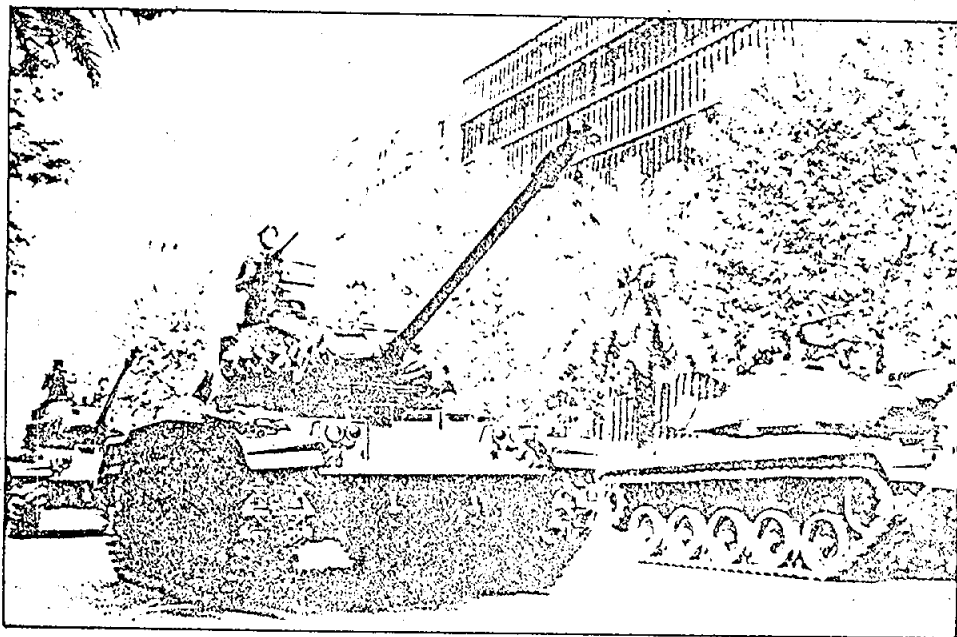
sum proposats per la cultura de masses dominant, i conseqüentment amb l'acceptació tàcita de l'organització social que els genera. No cal dir d'altra banda que l'adopció d'aquest model consumista resulta a la llarga indestructible de la identificació amb una proposta energètica que possibiliti el manteniment dels ritmes actuals de producció (energia nuclear), amb unes ideologies agressives de defensa del benestar occidental en front els suposats atacs dels països «pobres» (de la qual n'hem tingut una mostra grotesca en la demagògia governamental sobre les repercussions de les pujades dels preus petrolers) i en definitiva amb la «comprensió» dels

avantatges econòmics que representa el desenvolupament de la indústria militar. Sintetitzant, de la mateixa manera que l'angoixa amb què es vivien els primers temps de l'armamentisme nuclear es convertia en quelcom inseparable d'una consciència anticapitalista global (i anticapitalistes eren tant els corrents marxistes com, per exemple, les cultures de l'underground anglo-americà), ara la indiferència per aquest eix i l'acceptació del sistema en conjunt s'identifiquen perfectament.

Probablement hi ha elements inherents a la mateixa tecnologia militar que justifiquen aquesta indiferència creixent. Un d'ells, i no el menys important, pot ser el que les noves armes (i les tecnologies civils corresponents, com la nuclear) converteixen el secret gairebé en una qüestió d'Estat. Emplaçament, possibles usos, propòsit i tecnologia de les armes, són qüestions que cal amagar curosament si es volen tenir possibilitats d'emprar-les en cas de conflicte. I, òbviament, a qui primer cal amagar-les és a la mateixa població del país que les posseeix. Simultàniament, donada la precisió de les armes de l'hipotètic enemic, es fa convenient també que la població ignori les dimensions i possibilitats reals d'algunes indústries, com les de producció d'energies, que podrien revestir una especial importància en cas de conflicte armat.

El secret com a integrant pràctic de les tasques de govern comporta, resulta evident, un allunyament cada vegada més gran de la població respecte la gestió social. Aquest allunyament sempre ha estat buscat per les classes dominants, i més en les societats capitalistes, que fan del caràcter «separat» de la política un dels seus pilars bàsics, però el que és nou tal vegada és la consciència difosa entre la gent que ara no es disposen de les dades necessàries per a fer-se una composició de lloc que permeti actuar. En aquest sentit la nova indiferència respecte molts fenòmens político/socials pot concebre's com el resultat d'una avaluació pessimista, i alhora bastant realista, de les possibilitats d'incidència en el decurs històric. El mateix distanciament dels centres de decisió que provocava respostes aïrades en els joves de fa vint anys, ara generaria, si aquesta hipòtesi fos certa, la inhibició dels actuals.

Sense cap ànim d'ésser exhausts po-

den detectar altres causes que expliquin la nova situació dels sectors juvenils. Sens dubte, l'habitació a l'existència de l'armament nuclear té la seva importància. Cal suposar que la sensació d'angoixa i de precarietat que produïa «la bomba» s'esmoreeix a mesura que passen els anys i es continua pervivint sota la seva amenaça.

Paral·lelament, el descrèdit creixent de les alternatives que es formulaven al model social capitalista, ha contribuït sens dubte poderosament a l'apuntallament d'aquest darrer, si més no com a mal menor. En aquest punt coincideixen crisis simultànies dels models de societats no-capitalistes realment existents amb la crisi de les elaboracions d'utopies teòriques, propiciada fonamentalment per la incapacitat que han demostrat els partits revolucionaris occidentals en convertir-se en agents efectius d'un procés de transformació social. Alhora aquesta crisi dels models teòrics ha revertit en una ruptura dels nexes que havien unit els corrents de pensament crític-científic amb els moviments juvenils i una irrupció simultània de concepcions irracionalistes que fan molt difícil tornar a una situació com l'anterior.

La difusió de posicions irracionalistes (d'altra banda característiques de les èpoques de crisi) revela probablement un darrer element d'una importància ex-

traordinària: l'altíssim grau d'eficàcia assolit pels aparells de creació d'hegemonia de què disposa el capital, aparells que no fan altra cosa que imposar subtilment sistemes de valors i de comportament. Cal dir en aquest punt que l'evident pèrdua de posicions del sistema dins de l'aparell escolar (en altres temps de la major importància), ha estat perfectament compensada per la major eficàcia de què s'ha dotat a la resta de productors d'ideologia i fonamentalment als mitjans de comunicació de masses. Cal remarcar la importància que avui la cultura de masses elabori un conjunt de missatges/proposta dirigits específicament al jovent, del qual ja no s'espera que accepti els models «cels adults». Aquests nous «models juvenils», constituïts per un seguit de «gadgets» de consum i de comportament en ruptura aparent amb els imperants, resulten d'una desvirtuació dels mateixos àmbits culturals generats pels joves en les dècades recents i constitueixen un punt que resulta imprescindible d'estudiar: com els usos musicals, sexuals, del vestir... generats pels joves com a negació dels dominants, són recuperats pel sistema i repropoats després de buidar-los de contingut i reduir-los a una mera expressió formal.

Aquí caldria plantejar, doncs, que resulta impossible parlar de continuïtat entre les actuals sub-cultures juvenils i

les precedents (o com a mínim que caldria precisar molt en fer-ho), contràriament al que passa amb altres sub-cultures socials: la continuïtat dins les sub-cultures obreres és evident en el darrer segle i mig, però també la de la sub-cultura femenina, malgrat totes les transformacions aparents, o la de les sub-cultures dels grups socials que constitueixen la perifèria econòmica del sistema.

Aquí se'ns planteja una qüestió comuna a totes les cultures subordinades dins les societats capitalistes: això que hem anomenat sub-cultures juvenils (i igualment les obreres, o la femenina), és la forma particular dels joves d'assumir la cultura dominant, o, pel contrari, constitueix una forma específica de resistència d'un grup oprimat i/o explotat? Probablement és una barreja peculiar d'ambdós factors i el que ha passat es podria analitzar en termes de triomf dels intents de convertir en dominant el primer dels dos continguts contradictoris d'aquella sub-cultura.

Analitzar els mecanismes a través dels quals aquest objectiu s'ha realitzat pot ser una de les tasques més interessants a plantejar-se per tots aquells que pretenen una recuperació dels seus continguts progressistes per part dels moviments juvenils. I esperem que les manifestacions d'aquest passat novembre arreu d'Europa siguin el símptoma que aquesta recuperació s'ha començat a produir. ● JORDI JANÀRIZ

Stratégie et politique

COMMENT ASSURER LA SÉCURITÉ DES PAYS NON NUCLÉAIRES ?

Par RAIMO VAYRYNEN *

QUAND s'aggrave la tension internationale et l'instabilité militaire, la dénucléarisation régionale revient à l'ordre du jour. Les gouvernements et les populations, en particulier, l'invoquent alors comme argument, en réaction contre les risques d'une guerre nucléaire pouvant faire d'eux les cibles d'une attaque. Les propositions visant à établir des zones dénucléarisées en différentes régions de l'Europe, à la fin des années 50 et au début des années 60, s'inscrivaient dans cette perspective, alors que de nouveaux types d'armements étaient déployés sur le continent et que les relations entre les grandes puissances devenaient de plus en plus tendues et hostiles.

Au milieu des années 70, la même idée reprit de la vigueur mais, cette fois, c'était davantage sous le coup de la menace d'une prolifération horizontale de l'arme nucléaire, à la suite de l'explosion de la bombe indienne en 1974 et des programmes qui se poursuivaient en Israël et en Afrique du Sud. Les nouvelles courses régionales aux armements dans le tiers-monde, impliquant à la fois des matériels classiques et atomiques, n'ont fait qu'accroître ces risques de prolifération. La création de zones dénucléarisées apparaît alors comme l'une des mesures qui peuvent être prises à l'échelon régional pour écarter le danger d'une guerre nucléaire.

En fait, les risques inhérents à ces courses régionales aux armements se sont encore intensifiés ces dernières années et c'est bien ce qui donne toute leur actualité aux propositions de dénucléarisation dans les diverses zones de conflit. De surcroît, la course aux armes nucléaires en Europe a pris de nouvelles dimensions avec le déploiement, en cours ou en projet, d'armes nucléaires de théâtre à longue portée. L'évolution de la doctrine sur la guerre nucléaire limitée met gravement en jeu, désormais, la stabilité politique et militaire du continent. Certains gouvernements, et plus fortement encore l'opinion publique, s'en sont alarmés ; leur réaction, dans une sorte de geste d'autoprotection, n'a rien que de très naturel. La dialectique entre la course aux armements et l'opposition qu'elle suscite, entre la logique militaire et la logique de la sécurité véritable a rarement été aussi intense.

Devant la mobilisation des mouvements populaires, il faut voir comment réagissent les gouvernements et les organisations internationales. Les gouvernements intéressés devraient prendre au sérieux les propositions qui ont été faites en faveur des mesures régionales de contrôle des armements et du désarmement. Dans la région nordique, les attitudes à l'égard du projet de zone de dénucléarisation sont devenues plus positives, même si la réalisation d'un tel projet est encore fort éloignée. Cette évolution est liée en partie au changement des données stratégiques, et il est à souhaiter que des pressions identiques débouchent sur de nouvelles solutions dans les régions explosives du Proche-Orient et de l'Asie méridionale.

Pour leur part, les organisations internationales ne sont pas restées complètement inactives. On se référera en particulier à la vaste étude, couvrant tous les aspects de la dénucléarisation régionale, qui fut réalisée en 1975 par un groupe d'experts gouvernementaux qualifiés, présidé par un diplomate et chercheur finlandais et sous les auspices du comité de la

Conférence du désarmement. Un travail préliminaire important fut alors effectué, mais les experts ne purent se mettre d'accord sur les problèmes politiques et militaires les plus sensibles. Pour ouvrir la voie à des compromis, il serait temps de poursuivre cette tâche, en élaborant par exemple des principes universellement acceptables, mais pourtant assez souples, qui faciliteraient la création de zones dénucléarisées. Pour s'adapter à chaque cas particulier, de tels principes devraient définir les procédures d'établissement d'une zone dénucléarisée, les responsabilités incombant à la fois aux Etats de la région et aux Etats extérieurs, ainsi que les instances et méthodes de vérification.

La course aux armes nucléaires entre les grandes puissances mine en permanence la sécurité des Etats non nucléaires, qui se voient acculés dans des retranchements de plus en plus étroits par le développement qualitatif et quantitatif des systèmes nucléaires et par les changements de doctrine gouvernant leur emploi. C'est en particulier le cas des pays non nucléaires, qui appartiennent à des alliances militaires mais les Etats neutres ou non alignés éprouvent eux aussi les effets adverses de la poursuite de la course aux armes nucléaires. D'autant que la géopolitique en revient aujourd'hui à la stratégie nucléaire. Le déploiement d'armes nucléaires sur les territoires d'Etats non dotés de telles armes et l'évolution des

principes opérationnels — ainsi qu'en témoigne, entre autres, le missile de croisière — sont en train, littéralement, de rapprocher ces armes de la surface de la terre. L'impact des armes nucléaires sur la politique de sécurité de chaque pays s'en trouve accru.

Par une sorte de réaction naturelle, les pays non dotés de l'arme nucléaire cherchent à renforcer leur sécurité avec les moyens qui s'offrent à eux. Tel fut l'objet de la conférence des pays non dotés d'armes nucléaires, qui réunit la plupart d'entre eux à Lusaka (Zambie) à l'automne 1968, sous l'égide des Nations unies. Le problème central touchait aux assurances de sécurité données aux Etats non nucléaires, déjà prévues dans le traité de non-prolifération mais qu'il s'agissait alors d'élargir et de rendre plus contraignantes. Le Conseil de sécurité avait annexé au traité de non-prolifération la résolution 255 en vertu de laquelle les Etats-Unis, l'Union soviétique et le Royaume-Uni s'engageaient, conformément à la charte de l'ONU, à accorder leur soutien à ceux des Etats qui, ayant signé le traité de non-prolifération, pouvaient être l'objet d'attaques nucléaires ou d'une menace en ce sens.

Assurances « positives » et « négatives »

FONDATEMENTALEMENT, la résolution 255 n'imposait pas de nouvelles obligations aux puissances nucléaires par rapport aux dispositions de la charte de San-Francisco. C'est en partie pour cette raison, et en partie à cause de l'accélération de la course aux armements, que les pays non nucléaires (le Pakistan se montrant l'un des plus actifs) ont depuis lors haussé leurs demandes pour obtenir des assurances de sécurité plus efficaces. Leurs intentions étaient essentiellement de compléter les assurances « positives » (impliquant un engagement d'assistance), par des assurances de sécurité « négatives » (signifiant que les puissances nucléaires n'emploieront pas l'arme nucléaire, ou ne menaceront pas de le faire, contre des pays qui en sont dépourvus).

Ces demandes se sont faites plus pressantes ces dernières années, de telle sorte que les pays nucléaires ont dû réagir. D'autant qu'il y eut en 1975 et 1980 des conférences sur la révision du traité de non-prolifération au cours desquelles les assurances de sécurité négatives sont apparues comme un moyen de lutter contre les tendances à la prolifération. Elles n'ont cependant débouché sur aucune décision ni sur aucun accord permanent.

Pour le moment, la communauté internationale en reste au stade des déclarations unilatérales. Chaque grande puissance nucléaire s'est, en effet, engagée séparément à ne pas employer d'armes nucléaires de destruction massive contre des pays qui n'en possèdent pas. Ces prises de position sont généralement intervenues soit à la veille de la session spéciale de l'Assemblée générale de l'ONU sur le désarmement, réunie en mai et juin 1978, soit durant la session. Mais tout un travail de préparation avait été

fait, depuis des années, à l'initiative des pays non alignés, tant à l'Assemblée générale qu'à la commission du désarmement de Genève.

Les engagements pris par les pays nucléaires ne sont pas uniformes. La Chine s'est montrée disposée à donner les assurances les plus poussées, tandis que la France et les Etats-Unis ont eu une attitude plus sélective. Pour les Américains, le problème tenait surtout à leur souci de ne pas renoncer à la première frappe nucléaire comme élément de leur stratégie militaire, c'est-à-dire à un éventuel recours à l'arme nucléaire pour repousser une attaque menée par des forces classiques. Moyennant quoi, leurs déclarations unilatérales de garanties de sécurité négatives ont pris un caractère sélectif et se sont assorties d'un certain nombre de réserves.

L'Union soviétique qui, elle aussi, voyait ses intérêts de sécurité mis en jeu, a de même eu recours à la sélectivité dans l'octroi de garanties, même si les assurances offertes témoignaient d'une attitude plus positive et plus active de sa part. En fait, le problème de la sélectivité établit une distinction entre les différentes catégories de pays qui seront couverts par les garanties : 1) ceux qui sont alliés à des puissances nucléaires, spécialement si des armes atomiques sont installées sur leur sol ; 2) ceux qui pourraient participer à une attaque armée aux côtés d'une puissance nucléaire, contre un Etat qui a accepté de fournir des garanties ; 3) et, tout aussi bien, ceux des Etats qui n'ont pas signé le traité de non-prolifération.

* Professeur de relations internationales à l'université d'Helsinki.

Ce n'est pas d'aujourd'hui que les assurances de sécurité négatives sont à l'ordre du jour. On dispose d'un précédent concret avec le second protocole additionnel au traité de Tlatelolco visant à ménager à l'Amérique latine un statut de zone dénucléarisée. L'octroi de telles garanties n'a pas été sans problèmes, et diverses réserves ont été formulées par les puissances nucléaires lors des processus de ratification du protocole. Malgré tout, le fait que toutes les puissances nucléaires aient décidé d'honorer le statut de dénucléarisation de l'Amérique latine représente une évolution positive. Grâce à ce précédent, les promesses d'assurances de sécurité négatives qui ont pu être données dans l'éventualité d'une zone nordique dénucléarisée, à l'initiative du gouvernement soviétique essentiellement, ne paraissent pas tellement irréalistes. Il faut néanmoins tenir compte du fait que les pays nordiques se trouvent géographiquement situés dans une région bien plus sensible que l'Amérique latine du point de vue des relations stratégiques entre grandes puissances.

Diverses formulations sont évidemment possibles pour ce qui concerne les assurances de sécurité négatives et, par exemple, la commission du désarmement se préoccupe actuellement d'en discuter. Certains développements d'ordre politique peuvent être jugés intéressants à cet égard, même s'ils n'ont pas encore permis d'éliminer les points de désaccord entre les grandes puissances. Sans doute la principale difficulté réside-t-elle dans la question de savoir si des garanties peuvent être offertes à un Etat non doté d'armes nucléaires qui accueille de telles armes sur son territoire.

Les Etats-Unis et la Grande-Bretagne considèrent que ce n'est pas là une raison de refuser l'octroi de telles garanties, tandis que les Soviétiques sont précisément de l'avis contraire. Selon la thèse occidentale, ceux des pays de l'Europe de l'Ouest membres du traité de l'Atlantique nord (OTAN) qui ont des armes nucléaires entreposées sur leur sol n'ont pas à être exclus des systèmes d'assurances de sécurité, à l'inverse de la thèse soviétique. Les relations au sein de l'alliance atlantique sont déjà assez tendues et le débat politique assez animé, à propos du déploiement en Europe de l'Ouest d'armes nucléaires de théâtre à longue portée, pour que Washington ne souhaite pas jeter de l'huile sur le feu en cédant aux Soviétiques sur ce point.

Ces considérations politiques mises à part, il est difficile de défendre, sur le terrain de la logique, une thèse voulant que l'on offre des garanties de sécurité, impliquant l'engagement de ne pas utiliser les armes nucléaires, ou la menace d'y recourir, à des pays dont le territoire pourrait servir, du moins en principe, de point de départ à une attaque nucléaire dirigée contre un Etat qui aurait lui-même fourni des garanties identiques. En revanche, la non-adhésion au traité de non-prolifération ne devrait pas être un critère justifiant le refus de garanties. Celles-ci conserveraient leur raison d'être aussi longtemps que rien ne viendrait mettre en doute le statut non nucléaire d'un pays non partie au traité.

Mais les désaccords sont tels entre puissances nucléaires qu'il serait vain de s'attendre à l'élaboration de cette convention internationale contraignante sur les garanties de sécurité négatives que les pays non

alignés et les pays socialistes appellent de leurs vœux. Les pays non dotés de l'arme nucléaire estiment qu'une telle convention serait surtout utile si elle pouvait être complétée par de réelles mesures de désarmement. Alors seulement, leur sécurité se verrait renforcée contre toute attaque ou contre tout chantage au recours à l'arme nucléaire. Certains Etats ont aussi fait valoir qu'une convention internationale de cette nature pourrait interférer d'une manière indésirable dans leurs engagements d'alliance ou dans leur politique de neutralité.

Puisque la conjoncture politique actuelle est peu propice à la conclusion d'une convention, il a été suggéré que le Conseil de sécurité des Nations unies adopte, à titre de mesure intérimaire, une résolution dans laquelle les puissances nucléaires combindraient leurs précédents engagements unilatéraux. De toute évidence, là encore, cette solution présente des compromis politiques qui se traduiraient par des formulations plus générales. Les obligations assumées par les Etats nucléaires n'en seraient pas renforcées, mais ce serait tout de même un utile pas en avant.

Simultanément, il faudrait chercher à obtenir une interdiction de l'initiative nucléaire, et même une interdiction totale de l'utilisation des armes atomiques à des fins militaires. Cette fois, le problème des assurances de sécurité négatives se trouverait placé dans un cadre plus vaste, même si on ne pouvait parvenir à un accord sur l'interdiction, l'intérêt d'une sure partielle s'en trouverait renforcé. Car la renonciation à l'initiative nucléaire paraît possible, en Europe du moins, que si l'on reconnaît l'existence d'une certaine parité militaire entre les protagonistes.

Certains pays, telle la Suède, ont suggéré d'accorder d'abord des garanties de sécurité négatives aux pays qui restent pas à controverse, c'est-à-dire aux pays neutres, qui ont signé le traité de non-prolifération, et qui n'ont pas d'armes nucléaires installées sur leur territoire. Chacun de ceux-là, en effet, souhaite demeurer hors du champ de la course aux armements nucléaires. En optant pour la neutralité et en refusant de se doter de l'arme nucléaire, ils ont fait la concrète d'un choix de politique étrangère.

Les conditions jusqu'ici posées par les puissances nucléaires à leurs engagements unilatéraux de garanties de sécurité négatives sont très partiellement couverts. Ce n'est pas le seul problème. En outre, on ne peut pas le résoudre sans prendre en compte de l'étendue fonctionnelle d'un tel système, qui devrait couvrir toutes les formes de technologie à des fins militaires et toutes les possibilités d'emploi : entre autres, l'utilisation de l'espace aérien d'un pays nucléaire, même si les cibles visées se trouvent au-delà de ses frontières. Une manière de garantir la sécurité d'un Etat contre l'emploi des missiles nucléaires et des technologies militaires sont liées. Les assurances négatives deviendraient alors un rempart contre une technologie militaire que le petit pays non nucléaire ne peut pas affronter avec des moyens limités. L'intérêt d'une telle solution n'est pas de croître, au fur et à mesure que se développe la course aux missiles d'entre les grandes puissances.

Europa mira cap als Estats Units per endevinar l'avenir

L'estratègia europea davant el redesplegament del sistema nord-americà de defensa

Amb la política exterior de l'Administració Reagan, la dependència estratègica d'Europa envers els Estats Units torna a ser completa. Al vell continent, malgrat tots els intents per recobrar un cert protagonisme, no se li donen oportunitats per a actuar al marge dels dissenys de Washington

El trentè aniversari de l'OTAN, l'any 1979, havia estat l'ocasió per a alguns de felicitar-se de la perennitat de l'aliança atlàntica a despit de totes les crisis i totes les mutacions que ha sofert. No obstant això, la seva evolució actual suscita moltes inquietuds. Nombrosos indicis inciten a pensar que les divisions al si de l'aliança són més profundes que mai.

Aprofitant la degradació de les relacions Est-Oest, els Estats Units intenten imposar una nova definició del *partnership* transatlàntic i la famosa frase de Kissinger encara és plenament actual: «Els Estats Units tenen responsabilitats i interessos globals; els europeus tenen interessos regionals... L'autonomia o la unitat d'Europa no és una finalitat en ella mateixa». La política de l'Administració Reagan correspon a una nova percepció de «l'amenaça soviètica» i una nova concepció de l'aliança, ben diferents de les que havien presidit l'elaboració de la carta atlàntica al principi de la guerra freda. Al començament, el contracte implícit lligava estretament, en el si de l'OTAN, la seguretat dels Estats Units a la d'Europa. Avui es dibuixa la possibilitat d'una guerra a Europa que no amenaçaria la supervivència dels Estats Units. Els països europeus són empesos així a interrogar-se sobre el lloc que els Estats Units volen assignar-los en la seva estratègia global. L'informe Harmel (1967) associava clarament els termes de distensió i defensa. Als anys 70, els aliats europeus acceptaven la doctrina de la resposta flexible i, en contrapartida, els Estats Units acceptaven la política de distensió. Aquest doble enfocament de les relacions Est-Oest havia permès de satisfer alhora els responsables polítics i les opinions públiques. Aquest equilibri és ara discutit. Més enllà de la controvèrsia sobre la implantació de les noves armes nuclears a Europa, l'esfondrament, potser fins i tot la ruptura, del consens estratègic existent constitueix el fet principal del període actual.

Les prioritats de l'equip Reagan

Si bé l'arribada del president Reagan a la Casa Blanca pot interpretar-se com la conseqüència de l'esfondrament de la coalició liberal establerta pel president Roosevelt, no per això apareix amb una ruptura fonamental amb la política internacional dels seus predecessors. El president Nixon ja considerava que l'equilibri de forces entre els Estats Units i l'URSS era la clau de l'estabilitat mundial. Des del 1976, el president Ford prohibí la utilització del mot «distensió» en els discursos oficials. Quant al president Carter, havia decidit de no privilegiar les relacions americanò-soviètiques fins

que, a la fi del seu mandat, la invasió de l'Afganistan i les preocupacions electorals l'incitaren a fer concessions a la dreta.

Entre les persones que envolten el president Reagan, les que s'encarreguen de la defensa, del desarmament i de la política estrangera són poc conegudes pel europeu. Tanmateix, són l'origen d'un corrent de pensament que existeix des de ja fa anys als Estats Units.

Quan era director de la CIA, el vice-president George Bush reclutà l'any 1976 un cert nombre d'experts («Team B») per tal d'anallitzar l'amenaça soviètica. Les seves conclusions foren particularment pessimistes i un cert nombre d'experts decidiren crear el comitè sobre el perill actual. Aquest comitè esdevingué el *think-tank* dels estratègics de la dreta i les seves anàlisis foren àmpliament utilitzades en la campanya electoral dels republicans. El mateix Reagan en formava part, així com vint-i-tres altres personalitats que ocupen avui altes responsabilitats en el govern. Entre elles hi ha: William Casey (director de la CIA), Robert Allen (responsable del Consell Nacional de Seguretat), Richard Pipes (especialista de l'URSS), Jeane Kirkpatrick (delegada a l'ONU), Eugene Rostow (director de l'Agència per al desarmament i el control de les armes), Paul Nitze (cap de la delegació nord-americana a les negociacions sobre les armes nuclears de teatre). Tots han manifestat sempre llur hostilitat a la política de distensió, a les mesures de desarmament, al control dels armaments i als acords SALT. L'ur idea era simbolitzada per l'eslògan col·locat al centre de la campanya de Reagan: «Restaurar la supremacia i els valors tradicionals dels Estats Units».

La concepció de les relacions amb Europa no sembla totalment homogènia. Hom pot distingir la, més brutal, de Weinberger, secretari de la Defensa, i la, més diplomàtica, del general Haig, cap del departament d'Estat. Però les rivalitats que existeixen entre aquests dos homes no poden fer oblidar que els interessos europeus no són llur primera preocupació i que es troben fent-se costat en certes ocasions. Així, quan Stockman, responsable del pressupost, volgué imposar a Weinberger la reducció dels crèdits militars, el general Haig fou el primer a donar suport al secretari de Defensa.

Les declaracions d'alguns responsables de la política de defensa permeten de conèixer millor la ideologia de l'Administració Reagan. Pipes considera que «la guerra és inevitable amb l'URSS, llevat que aquesta renunciï al comunisme». Charles Kupperman (responsable de les qüestions de desarmament en el comitè sobre el perill actual) conside-

ra que «la guerra nuclear provoca destruccions, però que és abans que res un problema de física nuclear». A la pregunta d'un senador que l'interrogava sobre la possibilitat de supervivència en un conflicte nuclear, Rostow respongué així: «En definitiva, el Japó no solament ha sobreviscut a l'atac nuclear, fins i tot ha rellorit».

Potser no s'han de prendre totes aquestes declaracions al peu de la lletra, però indiquen que, a desgrat dels conflictes de poder i de les querelles que el divideixen, l'actual govern té una mateixa concepció que privilegia la força i la recerca de la superioritat a tots els nivells, en detriment del control dels armaments.

Redistribució dels riscos

La presentació del pressupost de Defensa, el març del 1982,

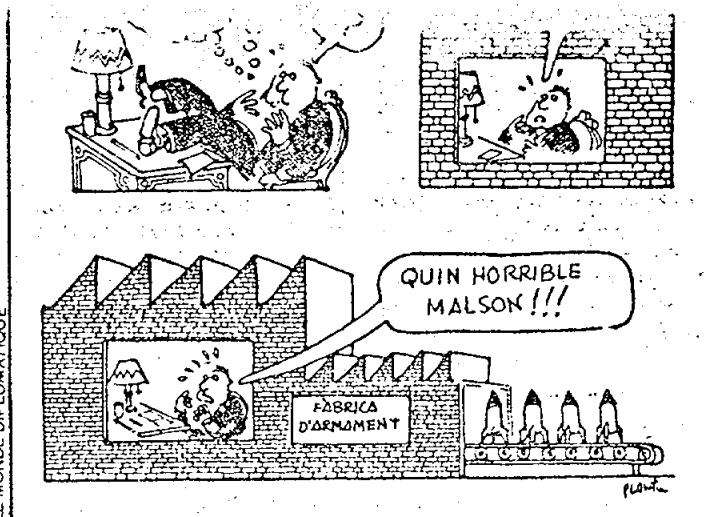
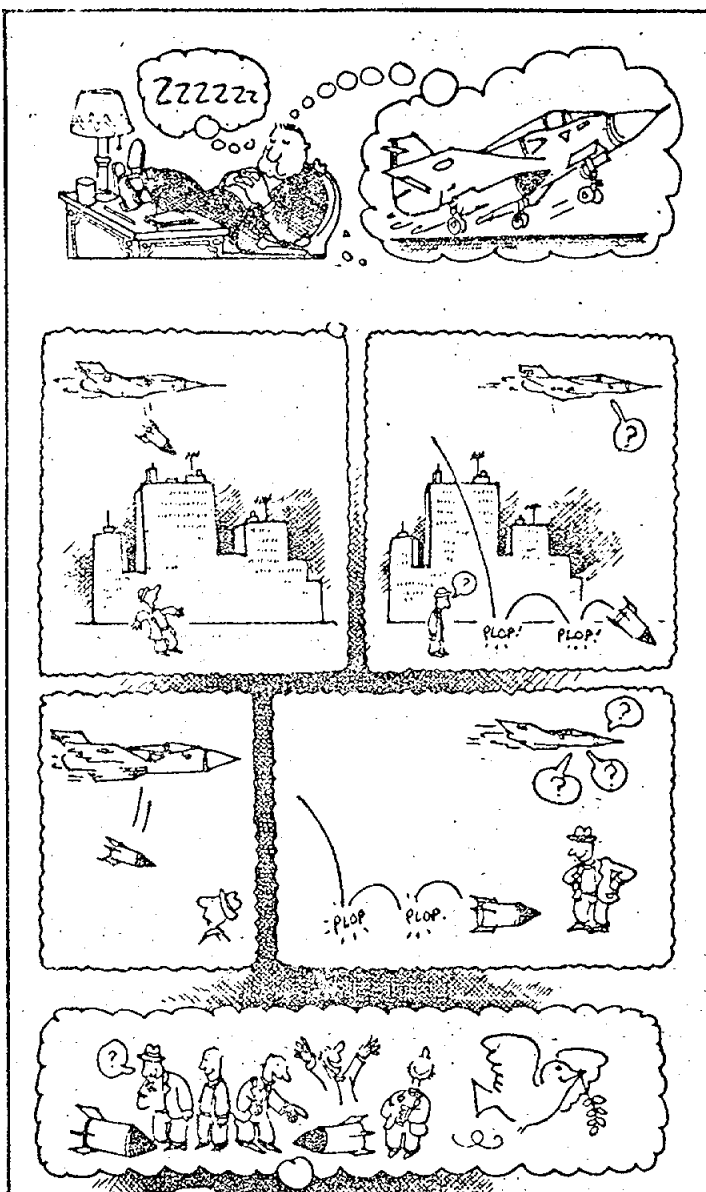
aquest pressupost és quant a la defensa han tingut en temps de pau, preveu la duplicació dels crèdits militars per al 1986, però no va acompanyar de l'enunciat d'una veritable política de defensa. Weinberger s'ha limitat a afirmar que aquest esforç hauria de permetre a les forces nord-americanes d'adquirir un «marge de seguretat» i de «menar uns combats durs en qualsevol guerra, en qualsevol indret, en qualsevol moment».

Després, el president Reagan ha fet públiques les seves opcions en matèria d'armaments: la bomba de neutrons, el bombarder B-1, els missils MX i els SNLE Trident II, així com «diversos centenars» de missils de creuer amb càrrega nuclear destinats a ser desplegats a la mar.

No es pot negar que existeix una interacció entre l'estratègia i la disponibilitat dels sistemes d'armes. Però, pel que fa al cas, no se sap si l'estratègia militar és determinada pels sistemes d'armes o si aquests es revisen en funció d'una estratègia.

L'opció nord-americana té per única justificació l'afirmació que l'esforç de l'URSS és superior al dels Estats Units.

La demostració del Pentàgon, en la seva publicació recent sobre «La potència militar soviètica», comporta un cert nombre de llacunes i podria titllar-se fàcilment d'empresa de desinformació. L'estimació només pren en consideració les capacitats militars de l'URSS, sense cap comparació amb les dels Estats Units, o entre les capacitats del Pacte de Varsòvia i les de l'OTAN. Aquest mètode permet de silenciar el fet que les despeses militars globals de l'OTAN són superiors a les del Pacte de Varsòvia. El Pentàgon afirma que, en el curs dels darrers vint-i-cinc anys, l'URSS ha dedicat del 12 al 14 per cent del seu producte nacional brut a la defensa, contra el 7 per cent

que hi ha dedicat els Estats Units. Però hom oblida d'esmentar que, durant aquest mateix període, el PNB nord-americà era almenys el doble que el de l'URSS. En fi, l'estimació nord-americana és contradita per l'estudi anual de l'Institut Internacional d'Estudis Estratègics de Londres (*The Military Balance*) que, tot observant un real creixement dels arsenals clàssics i nuclears soviètics, considera que existeix un equilibri global de les forces prou important per a descoratjar l'URSS d'emprendre una agressió militar.

En aquestes condicions, els aliats europeus, directament en contacte amb les forces soviètiques i sotmesos avui a una intensa pressió nord-americana, tenen dret a interrogar-se sobre el bon fonament de l'actitud i els objectius nord-americans, tant pel que fa a les relacions Est-Oest com pel que pertoca a les doctrines d'utilització de les armes nuclears de teatre en què es basen les opcions de l'OTAN.

Els Estats Units han acceptat d'entaular amb l'URSS unes negociacions sobre les armes nuclears de teatre, palesant així la seva bona voluntat davant els dissenys dels europeus. Però Nitze, cap de la delegació nord-americana a

Ginebra, un dels crítics més ferotges dels acords SALT II, havia declarat el maig del 1981 que, «abans de poder negociar seriosament la limitació dels armaments, els Estats Units s'haurien de rearmar». I va precisar que, per a això, caldrien almenys deu anys.

Els nord-americans donen avui una importància particular al desplegament terrestre dels missils de creuer i dels *Pershing-2* a Europa, i dels missils MX sobre el seu propi territori. Per convèncer els europeus d'acceptar noves armes nuclears sobre llur territori, expliquen que l'esforç és compartit. Aquest és un argument discutible: els euromissils estan directament lligats a la possibilitat d'una guerra a Europa. En canvi, els MX, missils balístics intercontinentals, estan al servei de la «no guerra», ja que els territoris de les superpotències constitueixen uns santuaris.

Un paper menor

Els Estats Units doneixen proves que realment no pensen compartir els riscos nuclears amb llurs aliats. Per justificar la implantació dels euromissils insisteixen en la noció d'equilibri «euroestratègic». Dis-

(Passa a la pàg. següent)

“La concepció de les relacions amb Europa no sembla totalment homogènia. Hom pot distingir la — més brutal— de Weinberger, secretari de la Defensa i la — més diplomàtica— del general Haig, cap del departament d'Estat”

“Avui es dibuixa la possibilitat d'una guerra a Europa”

(Ve de la pàg. anterior)

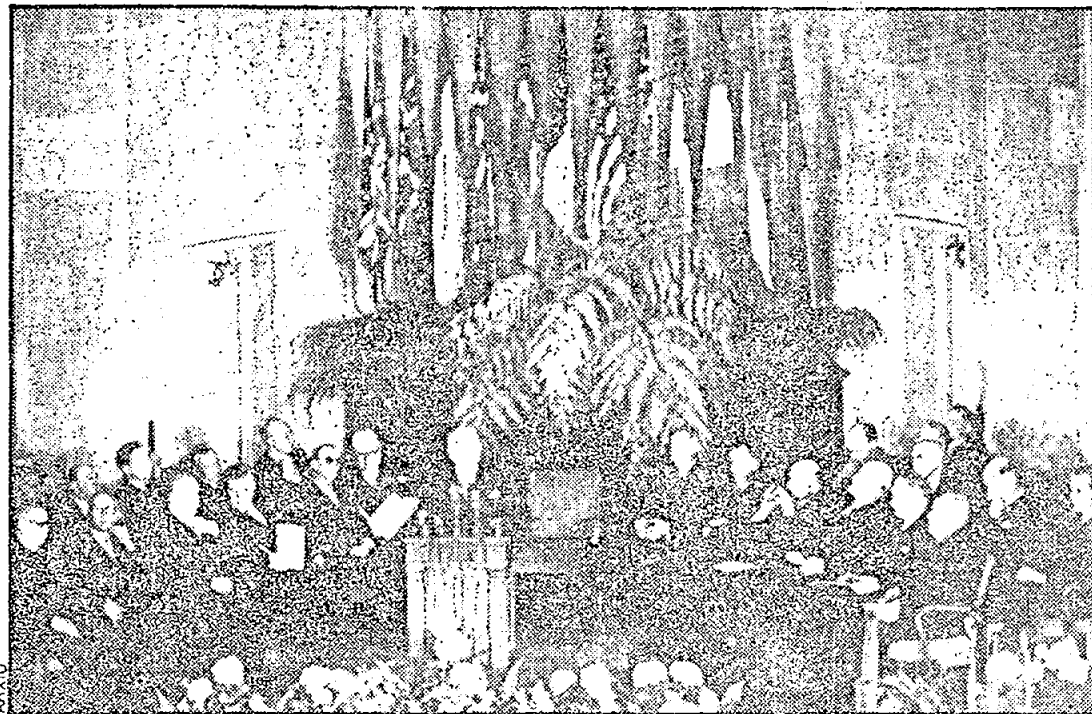
tingeixen entre equilibri regional i equilibri global, i confirmen així llur voluntat d'assolir la separació entre armes nuclears estratègiques i tàctiques. Al mateix temps, la implantació dels míssils nuclears tàctics a Europa, capaços d'arribar al territori soviètic, crea a llarg termini un desequilibri global de les capacitats estratègiques a favor dels Estats Units.

D'altra banda, a l'Administració nord-americana, se li han fet conèixer els tres informes preparats pel Congrés sobre les importants falles tècniques que s'han produït en els assaigs dels euromíssils. Les negociacions que poden ser llargues i difícils, permetran sens dubte de continuar els treballs de posada a punt. Si no fossin conclouents, els Estats Units podrien decidir-se aleshores a renunciar a la instal·lació dels euromíssils tot presentant aquesta decisió com una important concessió als aliats i com una moneda de canvi amb els soviètics. Reagan sembla preparar una actuació així amb la seva proposició START anunciada el 18 de novembre passat.

Apareix clarament que els objectius de la doble decisió de l'OTAN de desembre del 1979 no són solament la implantació dels euromíssils i l'obertura de les negociacions sobre la limitació de les armes nuclears a Europa. Els Estats Units intenten igualment, en aquesta avinentesa, de modificar els fonaments estratègics de l'aliança atlàntica per tal d'adaptar-los millor a llurs propis interessos. La idea de l'Administració nord-americana és insinuada pel general Haig: «Certes dificultats majors es deuen avui essencialment a la manca de confiança en la capacitat dels Estats Units per a garantir la seguretat del món».

El govern nord-americà ja no tem de topat de front amb els interessos essencials dels aliats europeus. La desimboltura amb la qual el president Reagan ha fet pública la seva decisió de produir la bomba de neutrons, sense consultar prèviament els principals interessats europeus, és l'expressió perfecta d'una visió política en què Europa «ja no constitueix la basa mundial de la pau i la ghuerra», sinó simplement «una peça entre d'altres en la vasta estratègia mundial dels Estats Units».

La distribució de les tasques assigna ara un paper menor i

El 4 d'abril de l'any 1949, el president nord-americà Harry S. Truman inaugura l'Organització del Tractat de l'Atlàntic Nord

passiu als Estats europeus. Però, ensems s'exerceixen sobre ells fortes pressions perquè extructurin llurs comportaments econòmics i socials en funció dels interessos i les necessitats dels nord-americans. Ja l'any 1973, el president Nixon advertia als aliats que les qüestions militars i econòmiques estaven íntimament imbricades. Avui, després de les missions successives d'Eagleberger, Carlucci, Weinberger i Haig a les capitals europees, el general Rogers, cap del comandament suprem a Europa, reclama una reorientació de les economies en funció dels objectius militars: «Els Estats europeus han de comprendre —afirma— que, per tal de ser eficaços, els nostres esforços per assegurar la nostra seguretat exigiran uns recursos quantiosos que, altrament podrien ser dedicats a altres necessitats nacionals, com és ara els serveis socials».

Els Estats Units tampoc no volen deixar que la Comunitat Econòmica Europea destorbi la bona marxa de llur política econòmica per accions o preses de posició intempestives. D'ençà de la invasió de l'Afganistan per l'URSS, pressionen novament per tal de fer més estrictes les regles relatives a la venda de béns d'equipament a l'Est i intenten reanimar el COCOM (Organisme de concertació per a les exportacions de tecnologia, sorgit de la guerra freda l'any 1950). Ben recentment encara, Washington multiplicava les intervencions per tal que França i la RFA renunciessin al subministrament de gas siberià.

Els aliats són ben lluny de ser dòcils. Així, els ministres d'Afers Estrangers dels Nou van condemnar, ja el 15 de gener del 1980, la intervenció soviètica a l'Afganistan amb la més gran fermesa, sense estar disposats però a utilitzar l'arma econòmica per forçar els soviètics a retirar llurs tropes. Els ministres dels Nou subratllen, d'altra banda, que el procés de distensió «interessa tots els membres de la comunitat internacional» i que la distensió és «indivisible».

Progressivament, remarca Couve de Murville, ex-ministre francès d'Afers Estrangers, els europeus, i en particular els alemanys «reprenen una mica la iniciativa en política estrangera i comencen a pensar per ells mateixos i d'acord amb allò que ells creuen que són els seus interessos», i això no es va a complir sense dificultats.

Una defensa comuna i autònoma?

La voluntat dels Estats europeus de deixar d'assistir passivament als enfrontaments entre les dues superpotències i de fer valer llurs interessos econòmics i polítics pertot arreu on existeixen (sobretot a l'Orient Mitjà i el Golf Pèrsic) els incita a insistir en el plantejament d'una defensa comuna i autònoma. Diverses hipòtesis són possibles dins el respecte al marc de l'aliança atlàntica, però amb diferències de matis prou importants. La primera vol restaurar la confiança i reforçar els lligams entre els Estats Units i llurs aliats europeus. Aquesta actitud insisteix més en les convergències que en les divergències, més en la cooperació que en els conflictes. Fa poc ha estat objecte de col·loquis mig universitaris mig polítics, on fou evocada, entre altres, la possibilitat de crear un comitè permanent Europa-Estats Units. El seu corollari seria el restabliment, segons l'expressió d'Yves Laulan, de la «sobirania política» dels Estats Units sobre l'aliança.

Una perspectiva que no pot més que plaire a l'Administració Reagan, però que sembla profundament irrealista perquè desconeix, o vol ignorar, les raons profundes de la crisi actual de l'aliança. Una autoconcepció, avui seriosament propugnada en els medis polítics europeus, tendria a crear una comunitat europea de defensa en el marc d'un veritable *partnership* al si de l'aliança. Els Estats europeus serien uns associats iguals i no uns satèl·lits. Així, l'informe Poi intenta articular el Tractat de Roma (que no parla de defensa), la cooperació política intergovernamental i el tractat de Brussel·les, que institueix la Unió Europea Occidental, la qual és l'únic fonament jurídic internacional d'una cooperació europea en matèria de defensa.

Amb el mateix esperit, el govern de l'Alemanya occidental ha encarregat a Genscher, ministre d'Afers Estrangers, que negociï amb els altres membres de la CEE una «declaració política fonamental

“Els nord-americans donen avui una importància particular al desplegament terrestre dels míssils de creuer i dels Pershing-2 a Europa i dels míssils MX sobre el seu propi territori”

“Els Estats Units donen proves que no pensen compartir realment els riscos nuclears amb llurs aliats”

sobre la unió europea» preconcitant d'estendre a les qüestions de defensa la cooperació política institucionalitzada a Brussel·les. Els ministres de Defensa de la CEE es reuniran —també ells— regularment per estudiar les qüestions de seguretat pertocants a Europa i al món. Només el govern italià s'ha pronunciat oficialment a favor d'una proposició així.

Un tercer enfocament, més pragmàtic, és suggerit pel govern britànic. Sota l'impuls de lord Carrington, ministre d'Afers Estrangers, els deu ministres dels Afers Estrangers de la CEE van decidir, el 13 d'octubre del 1981, que les reunions de cooperació política podrien examinar els «aspectes polítics» dels problemes de defensa.

Nombrosos obstacles d'ordre jurídic, institucional i, sobretot, polític, es dreuen encara en el camí d'una política comunitària en el terreny de la defensa. Malgrat això, es multipliquen les reflexions i les iniciatives en aquest sentit al si de la CEE. Aquesta institució, malgrat les seves actuals dificultats, ha permès de cristallitzar les contradiccions que l'oposen als Estats Units i els interessos que els seus membres tenen en comú.

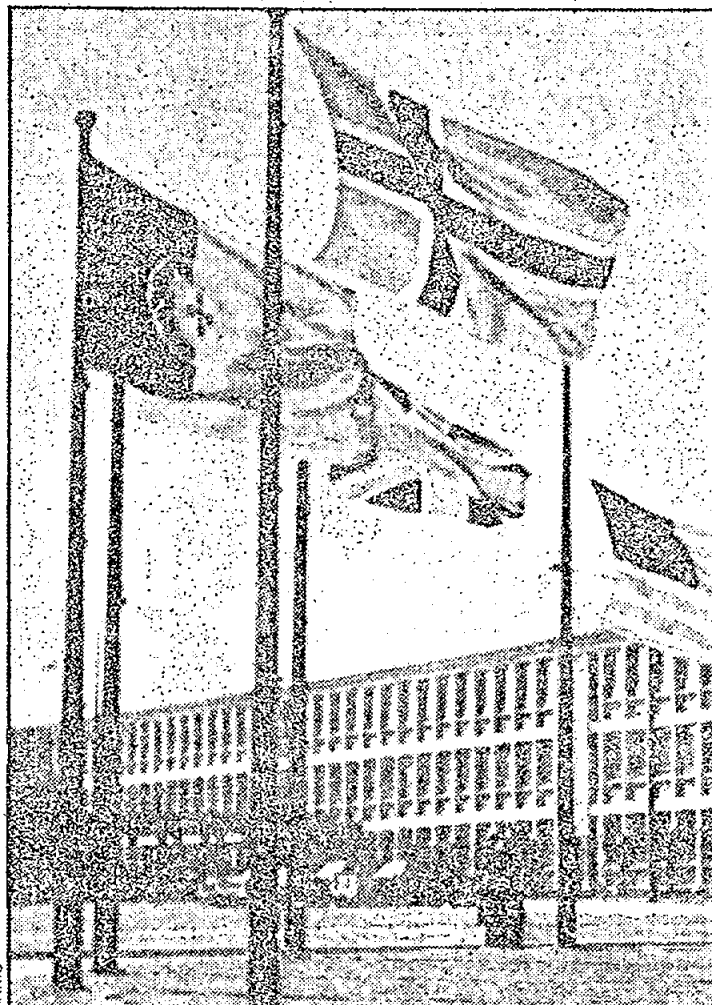
Si s'observa que França manifesta la seva ferma voluntat de rellançar l'activitat de la CEE, hom es pot interrogar sobre la significació del discurs de Mauroy, a l'Institut d'altis estudis de la defensa nacional, quan evoca les possibilitats d'una política de defensa europea autònoma: «Europa pot molt ben ser per als Estats Units només un graó de l'escala de la violència —precisa Mauroy— i no una de les finalitats supremes de llur defensa. Eventualitat inacceptable per França. Eventualitat que hauria de fer reflexionar els europeus sobre la perspectiva d'un conjunt polític que disposés d'una defensa autònoma».

Si aquestes tendències havien de confirmar-se a banda i banda de l'Atlàntic, s'esdevindria aleshores necessari de procedir a un seriós reexamen de l'aliança atlàntica.

Jeanet F. Finkelstein
i Gilbert F. Rozier

Servei especial per a l'AVUI de

LE MONDE
diplomatique

Nombrosos indicis inciten a pensar que les divisions al si de l'Aliança Atlàntica són més profundes que mai, malgrat l'aparent germanor de les banderes que hom hissa davant l'edifici de l'organització a Brussel·les

AYU 1 16-11-1982

Prop de Murmansk
**Maniobres de
l'OTAN a
Noruega**

Brussel·les. (J.N.). — A partir del 24 de febrer, i fins al 24 de març, uns 14.000 homes de vuit països de l'OTAN intervindran en una àmplia maniobra atlàntica en el flanc nord del continent, a l'extrem septentrional de Noruega. L'exercici tàctic tindrà lloc en una àrea pròxima a la península de Kola, on hi ha Murmansk una de les bases més importants de submarins nuclears soviètics.

Segons algunes fonts, no confirmades oficialment, l'URSS està concentrant submarins nuclears en l'esmentada base de Murmansk des de fa algun temps. «Les maniobres de l'OTAN —afirmà a Brussel·les un portaveu de l'organització atlàntica— han estat organitzades pel general Bernard Rogers, comandant suprem de les forces aliades a Europa, i tenen com a objectiu demostrar a l'URSS la nostra capacitat de resposta en el cas d'una crisi inesperada.

L'operació aliada s'anomena «Alloy Express» (barreja ràpida) i inclou tropes de terra i aire de la força mòbil del comandament atlantista a Europa (CAE), i dels exèrcits dels Estats Units, el Canadà, l'Alemanya Federal, Itàlia, Luxemburg, Holanda, la Gran Bretanya i Noruega. Les maniobres, de desplegament ràpid, es desenvoluparan en una zona de difícil accés i climatologia rigorosa, situada dins el cercle polar àrtic.

D'acord amb els plans del general Rogers, les forces terrestres simularan una operació de contraatac i desallotjament d'un exèrcit enemic amb l'ajut de l'aviació. En l'exercici intervindran també el comandant en cap de l'OTAN al nord d'Europa, el general britànic Anthony F. Hockley i el cap militar de l'Aliança a Noruega.

CONVERSA AMB EDWARD PALMER THOMPSON

EL DESARMAMENT NUCLEAR A EUROPA

PER MICHAEL KAZIN

Durant els últims anys semblava com si la tendència dels historiadors tendís a recloure's en les investigacions i l'ensenyament i a abandonar la relació amb les problemàtiques contemporànies. Darrerament, però, aquesta tendència sembla haver-se invertit, sobretot a dos països molt propers: Gran Bretanya i França. Un dels exponents més clars d'aquesta actitud és l'historiador anglès E.P. Thompson, capdavanter avui en el seu país de la Unitat pel Desarmament Nuclear europeu, sobre la personalitat i l'obra del qual L'Avenç va publicar fa prop d'un any un article. Sobre el tema del desarmament, la seva història i el seu present al continent europeu, tracta aquesta conversa publicada originàriament a la revista anglesa *Socialist Review*.

Thompson és ben conegut com a autor de *The Making of the English Working Class*⁽¹⁾, que, d'ençà la seva publicació el 1963, ha inspirat la major part dels millors treballs d'investigació sobre la història social i cultural realitzats per gent d'esquerres. La seva biografia primicial de William Morris, l'artista i pioner del socialisme del segle XIX; les seves incursions en els conflictes socials que van subratllar els canvis del codi criminal en els inicis del capitalisme anglès; i el seu atac fulminant a les teories de Louis Althusser, brollen de la mateixa deu ideològica. Thompson afirma, en contra de les teories estructuralistes d'esquerra o de dreta, que el poble és qui emmoilla i canvia la seva societat a cada tombant del procés de desenvolupament. Les opcions històriques no estan predeterminades, sinó que són creades per individus i grups conscients de (mes no empresonats per) les estructures del passat.

Per això resulta congruent que el moviment en nom del qual parla Thompson rebutgi el caràcter inevitable d'una cursa accelerada d'armament nuclear. L'*European Nuclear Disarmament* (END) [Desarmament Nuclear Europeu] pretén forjar un nou internacionalisme prou poderós per a despatxar els missils de creuer⁽²⁾ i els missils balístics Pershing-2⁽³⁾ nord-americans Atlàntic enllà, i per obligar la URSS a retirar els seus corresponents enginyers —els SS 20—⁽⁴⁾ de les nacions del bloc oriental. Els activistes de l'END sostenen que les polítiques militars d'ambdues superpotències comparteixen una aspra paritat en llurs fetes agressives i alhora en el potencial per a l'absoluta devastació planetària.

En els darrers divuit mesos, Thompson ha escrit dos influents articles a *The Nation* i a la *New Left Review*, en els quals analitza el creixent perill d'una «guerra nuclear limitada», i fa una crida urgent a tots els radicals de parla anglesa per tal que es comprometin personalment a la campanya de desarmament. A tots dos diaris, i com a responsable amb Dan Smith del llibre *Protest and Survive* (antologia en premsa a la Monthly Review Press), Thompson manté que les societats occidentals avançades han arribat a lligar-se inextricablement a una lògica sistemàtica d'«exterminisme»: «Els EUA i la URSS no tenen complexos militars-industrials; són aquests complexos. El «sector capdavanter» (sistemes armamentistes i els seus suports)... imposa les seves prioritats damunt el conjunt de tota la societat.»⁽⁵⁾ Una transformació democràtica del capitalisme occidental i del socialisme autoritari només pot tenir lloc si va de bracet amb la petada del terror nuclear. Thompson i l'END deixen de banda l'esquerra tradi-

cional pel que fa a la política de classe i propugnen en canvi «la més àmplia aliança popular» per tal d'estalviar-nos un apocalipsi de segell humà.

L'acerba eloqüència de Thompson i el creixement de l'END han provocat un vivaç debat entre l'esquerra britànica. Alguns socialistes han discutit l'existència d'una simetria entre l'Est i l'Oest; d'altres han sostingut que una estratègia d'abast unilateral podia provocar una reacció repressiva de l'Estat, davant la qual el caire idealista de la campanya no hauria preparat els seus activistes per enfrontar-s'hi. De més a més, el crític cultural marxista Raymond Williams ha argüït recentment que hom no podia reduir les formacions socials occidentals als seus trets militars i tecnològics. Encara que accepta que la lluita pel desarmament nuclear pot ser l'eix del programa de l'esquerra europea, Williams considera com un greu error el fet de concentrar-se en una sola cosa. «Per construir la pau, ara més que mai», ha escrit, «cal construir alguna cosa més que la pau.»⁽⁶⁾ Els caps de l'END resten oberts a l'afinament del seu planteig, però es mantenen fermes en els seus pressupòsits —fer retrocedir els missils ha de ser «el nostre únic camí cap a un futur més lliure de temors.»⁽⁷⁾

EL REVIFAMENT DEL MOVIMENT PEL DESARMAMENT A EUROPA

— *¿Com es produï el renaixement del moviment anti-nuclear a la Gran Bretanya? ¿Com s'han desenvolupat les seves idees i el seu programa?*

— Em sembla que sorgeix de la crítica decisió presa a la segona meitat de desembre del 1979 sobre els missils de creuer i els Pershing.⁽⁸⁾ Llavors es posaren en relleu dues o tres coses. Primer de tot, es palesà la llarga història dels plans de contingència per al teatre del conflicte nuclear, la «guerra limitada», eixits, en el fonamental, del Pentàgon i amb el general Haig com un dels seus arquitectes. De fet, aquest darrer va intentar dur a terme un assaig general durant les maniobres d'hivern de l'OTAN el 1977, quan signà personalment l'ordre per a un primer atac contra tots els països de l'Est d'Europa —bases i aeròdroms. Amb això s'evidencià l'amenaça comuna per a l'Europa de l'Est i de l'Oest, una àrea en la qual no solament les estratègies, sinó també les armes per a una semblant guerra, apareixien en escena.

En segon lloc, es posà de manifest el caràcter clientelar de les potències menors europees, reduïdes no solament a un clientelisme militar, sinó també a un clientelisme polític. Els missils de creuer n'eren un símbol; em refereixo ai-

nivell de control armamentista que finí amb l'ensorrament de les SALT II, a la taula de les quals mai no arribaren els europeus. Aquest raonament ha fet via entre els capitosts de les nacions europees, o sigui que també hi compta un element nacional —el ressentiment pel seu status. I, en tercer lloc, em sembla que hi hagué una molt sobtada consciència de l'enormement perillosa situació a la qual podia conduir l'escalada armamentista en els objectius més densificats d'aquella àrea. Ben lluny de fer algú més segur, cada escalada feia ambdós costats més insegurs.

Ara per ara, em sembla que l'Alemanya Federal i la Gran Bretanya són les zones del globus més farcides d'objectius militars, i són també les zones on hi ha més densitat de missils i armament acumulats. Lligat amb això, es féu palès, en quart lloc si voleu, el caràcter supra-nacional i burocràtic de semblants processos de presa de decisions, ja que la decisió fou tirada endavant sense que hi hagués una discussió prèvia de caire polític a la Gran Bretanya, sense cap mena tampoc de discussió al Parlament, ni, pel que fa a això, tampoc al Congrés. Es tractà, veritablement, d'una decisió estrictament burocràtica d'una organització militar supra-nacional ben abominable, àmpliament controlada pels militars nord-americans, i que no té res a veure amb cap mena d'aliança.

Em sembla que totes aquestes coses es van presentar conjuminadament. A més, a la Gran Bretanya, el cercle fou tancat amb una decisió sobre l'anomenada capacitat de dissuasió independent britànica. El govern conservador optà d'immediat per la possibilitat més costosa —adquirir els submarins Trident— quan fins i tot l'opinió mitjana britànica deia «ens ho hem de treure del damunt i colgar-ho ben colgat». Tot això, combinat amb les manifestes tensions dels darrers mesos (Afganistan, Polònia, El Salvador), havia provocat aquella «consciència del teatre» i proporcionà una base per a un moviment per la pau amb autèntica autonomia respecte a les dues superpotències.

Jo no m'atreiria pas a afirmar que, a totes i cadascuna de les situacions, hom pot intentar prescriure equivalències a tots dos blocs. Ja sé que he estat criticat per haver plantejat una excessiva simetria. Jo no n'hi veig, de simetria, però sí que hi veig reciprocitat. Veig un procés en el qual els falcons de cada costat estan alimentant els falcons de l'altre costat, i en el qual la militarització està donant lloc continuament al seu equivalent a l'altre bloc. Es tracta d'un procés en el qual les definicions militars de la realitat se superposen a tota altra mena de definició, i en el qual l'espai per al moviment i la transició social, a qualse-

vol de les nacions i clients orientals o occidentals, està cada cop més restringit i limitat per la situació militar.

— *Els activistes del moviment per la pau, i van ser gent de l'esquerra independent o bé del Partit Laborista? Quina fou la composició del moviment, i com va créixer aquest?*

— Tot ha anat tan de pressa que m'és molt difícil, ara per ara, al cap d'un any i mig, de recordar amb precisió com arribà tot plegat. Allò que és realment excitant a Gran Bretanya és el fet que, per primera vegada en molts anys, el moviment ha anat tan de pressa que ens hem quedat darrera seu. Això ha adquirit el caràcter d'una autèntica aliança, en la qual el poble s'ha mogut al davant nostre. Pel març i l'abril del 1980, la gent es va aplegar, sobretot a les zones on havien d'anar a raure els míssils, o sigui East Anglia i el Berkshire i pels voltants de Redding i de Newberry, i formà les seves pròpies aliances i coalicions. Es tractava de coalicions i d'aliances de base local — East Anglia contra els míssils, Aliança Anti-nuclear del Berkshire, etc. Des d'aleshores, les coses han anat d'aquesta manera. Hi ha un munt de diversitats. L'antiga organització Committee for Nuclear Disarmament (Comité per al Desarmament Nuclear) [CND] —, que es remunta als anys cinquanta, esdevingué molt minsa.

— *No sabia pas que hagués sobreviscut.*

Havia, precisament, sobreviscut. Jo diria que era més aviat una típica coalició en la qual uns quants cristians, uns quants comunistes i gent per l'estil menaren conjuntament l'organització. Llavors, en alguns llocs del país, la gent començà a afiliar-se al CND, i en els darrers sis mesos tornà a convertir-se en una organització força nombrosa. D'aquesta manera, tenim una mena de patchwork al llarg de Gran Bretanya dins el qual, per exemple al West Yorkshire, el grup decideix de fer-se de l'END en comptes del CND, però tot seguit s'apunta al CND.

— *Quin èxit ha tingut l'END en el propi continent europeu?*

Cal abordar això a dos nivells. Un nivell és, senzillament, el de la política de coalició. En algunes nacions, hi ha moviments pacifistes fortament arrelats, de caire unilateralista, amb els quals hi treballem estretament. El moviment neerlandès, per exemple, és molt poderós. És probable que, en les eleccions del maig d'aquest any, el Partit Laborista torni allà al poder i prengui una acció unilateral com a mínim respecte a quatre dels sis sistemes d'armament nuclear de què hi disposen.⁽⁹⁾ El cap del Partit Laborista Neerlandès rebutja d'acceptar el programa en la

seua totalitat. Ja ens hi està bé, és un progrés. El moviment és un vell moviment que arrencà amb la bomba de neutrons. Ara estan pressionant molt, amb un gest simbòlic, de cara a una Zona Nòrdica Lliure d'Armes Nuclears, per al qual hi comptes d'antuvi amb Finlàndia i Suècia, tot seguit hi afegeixes Noruega i Dinamarca, i pots pressionar sobre les dues superpotències i encolomar-los-hi.

— *¿Penses que la qüestió principal són els míssils?*

— Sí, encara que l'energia és igualment un tema molt important. Fou molt encoratjador trobar a la conferència de Frankfurt Rudolf Bahro, que és un defensor molt trempat de l'END i que ha estat escrivint sobre ell. Naturalment, també disposa de certa influència a l'Alemanya Oriental. Ell insisteix, com a qüestió de principi, que els temes de l'energia i dels míssils són la mateixa cosa. També tendeix a adoptar un punt de vista doctrinari sobre el no creixement, o la davallada del creixement, a les societats avançades, cosa que de vegades dificulta el diàleg amb els sindicats. Ell accepta l'atur en termes de «bé, hi hem de comptar». Però em sembla que el suport de Bahro ens ha d'ésser molt valuós.

— *L'única nació que ha acceptat la política nord-americana en la seva totalitat ha estat Itàlia.*

Sí, el Partit Comunista italià ha prevaricat respecte a la qüestió, perquè està tan ansiós per grimpar a alguna coalició governamental que ha hagut de demostrar que era lleial a l'OTAN. El Partit Radical i petits partits sorgits d'escissions, com ara el PDUP, ens abonen.

Van enviar delegats a la conferència. Però la vida política italiana està tan estructurada al voltant dels partits que la mena d'aliança i coalició que travessa els partits a Gran Bretanya o a Noruega o als EUA no hi pot funcionar tan bé. Caldria canviar la feixuga estructura del PCI. Tanmateix, cap al març, Berlinguer anà a Sicília i féu un discurs molt dur en contra de la instal·lació de míssils de creuer a l'illa. Això en sembla un signe de canviament. Ara, que si cal anar a tocar directament les bases d'aquestes estructures partidistes i maldar per aixecar una coalició al més baix nivell, amb l'ajut del PDUP i dels radicals, això no ho sé pas.

El doble circuit a Itàlia és, d'una banda, que els polítics, al més alt nivell, no estan portant una lluita de masses de debò contra totes aquestes coses. D'altra banda, però, allà on tracten d'instal·lar míssils de creuer, s'engeguen moviments de base i els obliguen a retirar-los. Això va succeir al districte de Siena. Inicialment van intentar posar-hi allà els míssils de creuer, i tot seguit els

TRENTA ANYS DE NEGOCIACIONS DE DESARMAMENT

Aquests són els esdeveniments més importants que s'han registrat en el terreny del desarmament durant els darrers trenta anys:

Desembre de 1959. Signatura del tractat antàrtic, que prohibeix les activitats militars en aquest continent.

Agost de 1963. Tractat de limitació de proves nuclears, que només n'autoritza les subterrànies. Només ha estat signat per tres potències: Estats Units, la Unió Soviètica i Anglaterra.

Juny de 1967. Tractat de l'espai exterior, que prohibeix instal·lar armes nuclears en el cosmos.

Juliol de 1968. Signatura del tractat de no proliferació d'armes nuclears, que prohibeix la seva adquisició per part dels països no inclosos entre les potències atòmiques.

Abril de 1972. Convenció sobre armes biològiques, que prohibeix la seva fabricació, emmagatzematge i utilització.

Maig de 1972. Els Estats Units i la Unió Soviètica signen el tractat de limitació d'armes estratègiques (SALT I), que posa límits a la fabricació d'aquest tipus d'armes.

Juliol de 1974. Els EUA i la URSS arriben a un acord que fixa en 150 kilotons el límit de les seves proves nuclears subterrànies.

Juny de 1979. Els presidents Jimmy Carter i Leonidas Brejnev signen un nou tractat de limitació d'armes estratègiques (SALT II), que fixa a ambdós països iguals límits en

armes estratègiques.

El tractat, que no ha estat encara ratificat pel Senat nord-americà, no contempla els míssils instal·lats a territori europeu.

Octubre de 1979. L'OTAN prova la instal·lació en el seu territori de 572 nous míssils nord-americans, alhora que fa una crida a la negociació amb la URSS d'anomenada *doble decisió*.

Octubre de 1979. Leonidas Brejnev es declara disposat a reduir els míssils d'abast mitjà instal·lats al territori occidental de la URSS, a condició que no s'instal·lin nous míssils a Europa Occidental.

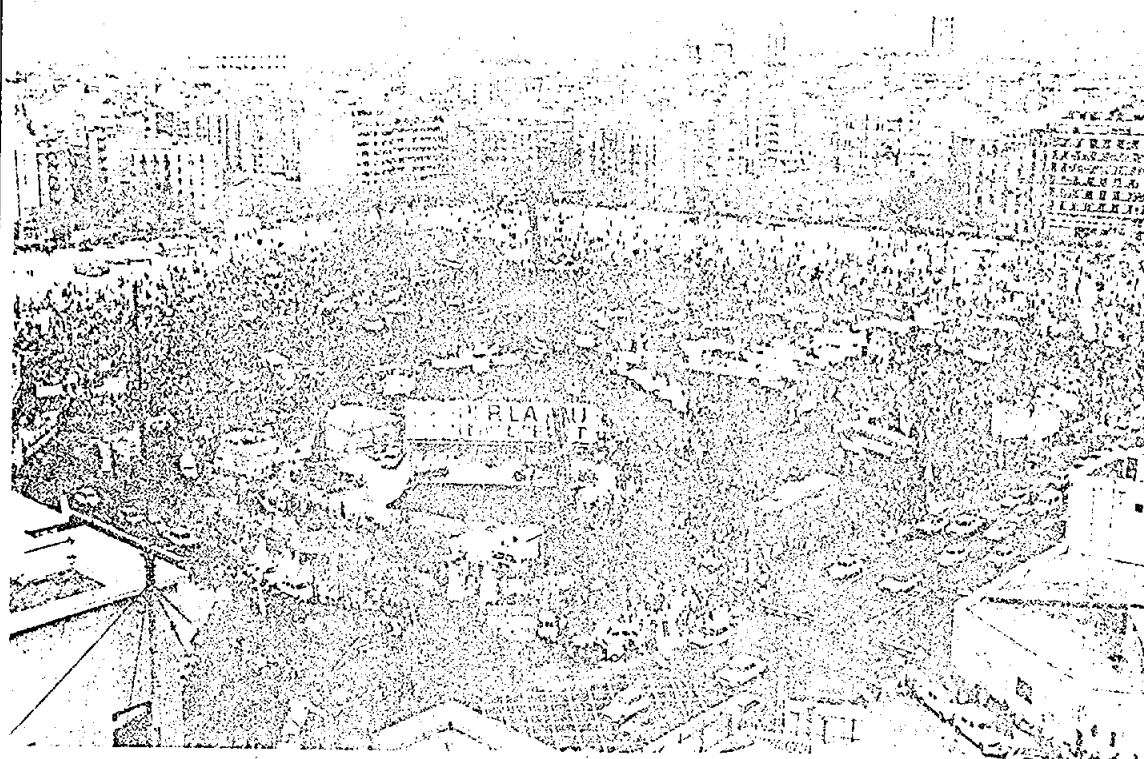
Desembre de 1979. «Doble resolució» de l'Organització Atlàntica, que adopta el seu pla d'armament i llança, simultàniament, una crida a les negociacions amb Moscou.

Febrer de 1981. Leonidas Brejnev demana una moratòria per congelar quantitativament i qualitativa les armes nuclears d'abast mitjà.

18 de novembre de 1981. El president Reagan es declara partidari de l'opció zero: l'OTAN suspendria la instal·lació de noves armes nuclears a canvi del desmantellament dels SS-20 soviètics instal·lats a la URSS i països de l'Est.

23 de novembre de 1981. Leonidas Brejnev, durant una visita a Alemanya Occidental, es declara disposat a reduir els seus míssils nuclears instal·lats a Europa si l'OTAN renuncia a la instal·lació dels 572 euromíssils nord-americans.

Panoràmica del Pla de l'Escorxador durant la manifestació celebrada el 6 de desembre a Barcelona «Per la Pau i la Llibertat».

polítics locals s'adonaren que perdrien els seus escons si ho permetien.

Ara, doncs, els volen treure de Sicília, Fóra molt perillós, molt, que els portessin a Sicília, perquè aquests míssils no estarien encarats cap a Rússia, ans podrien atènyer l'Orient Mitjà, el golf Pèrsic. De cop i volta, els italians s'han adoniat que aleshores esdevindrien uns titelles del Pentàgon, i que es podrien veure implicats a qualsevol conflicte al golf Pèrsic.

— *¿No hi ha perill de donar lloc a un nacionalisme reforçat en el moviment per la pau? ¿No cal un centre nacional?*

— Penso que, a l'esquerra, li espanta molt qualsevol mena de component nacionalista al si d'un moviment. Tanmateix, com s'ha vist amb Polònia, pot constituir un important element de solidaritat sempre que no se'l perdi de vista tot el temps. Ara, que jo no em sento preocupat, perquè hi ha un sentiment que cal recuperar un cert grau d'autonomia britànica.

Pel que fa a l'altre punt, ens resulta molt difícil d'erigir conjuntament un comitè d'abast europeu en aquest estadi, donat que mantenim contacte amb molts districtes electorals europeus. Els centres nacionals de l'END estan constituïts a diversos països, però en allò que afecta a la coordinació continental, encara rulla en gran mesura a través de la Gran Bretanya.

Estem planejant els passos per tal que assoleixi un caràcter més continental. Una gran part de la tasca fa via a

través de la Fundació per la Pau Bertrand Russell, puix cal comptar amb algun centre corresponsal. Som conscients, però, del fet que hem d'anar, precisament, no cap a una consultació, sinó cap a un centre consultiu.

En tot cas, això lliga amb el problema general de quins moviments resulten apropiats al nostre temps. Una direcció centralitzada no és pas el que cerquem, o allò que ningú cerca. Cerquem centres de comunicació, dins els quals hi hagi flexibilitat per tal que els moviments locals i nacionals desenvolupin llurs pròpies iniciatives. En totes les ocasions hem intentat d'equilibrar tots dos mètodes de treball, i això es pot veure en la pràctica a les expressions del moviment. Avui hi ha una manifestació multinacional a Brussel·les contra els quarters general de l'OTAN instal·lats allà. Aquesta fou senzillament pensada per un grup de treballadors per la pau del West Yorkshire. Ells van dir: endavant, farem això, i es van plantar a Brussel·les i van parlar amb les seccions neerlandesa i belga dels moviments per la pau i van rebre el seu suport. Hem sabut que el suport alemany estava en camí, i que hi haurà contingents de França i de Noruega. No serà pas aclaparadora, però constituirà una de les primeres manifestacions de nou tipus. Això no ha estat posat dempeus des de cap quarter general centralitzat - ho ha fet la gent del Yorkshire.⁽¹⁰⁾

El 21 de juny, un grup de dones noruegues, vuitanta d'elles, partiran de Copenhague en una marxa per la pau.

Elles constituïran el nucli de la marxa, que ha de durar quaranta-cinc dies, pensen arribar a les principals instal·lacions de míssils de l'Alemanya Federal i, tot seguit, partiran cap a Bèlgica i els Països Baixos, i baixaran vers París el dia d'Hiroshima (6 d'agost). Cadascú es pot incorporar a una branca d'aquesta marxa, i hi haurà grans trobades en els centres principals. Aquesta és una iniciativa que pertany totalment a les dones noruegues.

Com que ara el moviment es fa més gran, em sembla que caldrà planejar amb una mica més de cura les consultes prèvies sobre esdeveniments internacionals. És clar que els moviments nacionals no poden despenjar-se dient: «anem a fer una d'internacional» sense consultar-nos, però la flexibilitat resta important.

— *Una cosa que em sembla que podria passar fóra que un país passés a convertir-se en un «objectiu», en sentit contrari a centrar tots els esforços en els seus míssils.*

— Sí, hi ha d'altres esdeveniments que poden immiscir-se sense que s'esperí. Penso que el més important són ara mateix les eleccions gregues. Encara no tenen data, però han de celebrar-se aquest any mateix. Els sondeigs electorals donen guanyador el PASOK de Papandreu, sense assolir, però, majoria absoluta. D'això en resultaria una situació totalment tipus Allende.

— *¿La seva política és sortir-se de l'OTAN de totes totes?*

— El PASOK s'ha compromès a

Manifestació celebrada a Barcelona, a finals d'octubre de 1981, contra l'ingrés d'Espanya a l'OTAN.

treure Grècia de l'OTAN i anar cap a l'END. El PASOK ha signat oficialment la crida de l'END. Òbviament, en això rau una gran possibilitat, com és ara que el govern grec enceti discussions amb iugoslaus i austríacs de cara a crear una zona lliure d'enginyers nuclears a l'Europa Sud-oriental. Fóra fantàstic, això —potser s'hi afegirien també els romanesos. Fóra un dels primers enclaus d'on podria eixir un grup de nacions Est-Oest per tal de crear un espai comú entre les dues superpotències. Naturalment que hi haurà una estratègia per desestabilitzar Papan-dreu. Hem de començar a esbombar-ho per Amèrica i Europa Occidental, i estar preparats, perquè això seria una crisi *real*. En cert sentit, doncs, hom pot planejar un calendari, però, en un altre sentit, d'altres esdeveniments te'l poden imposar a tu. Potser el Partit Laborista Neerlandès guanyi pel maig i comenci a prendre una o dues mesures unilaterals, i, llavors, tindrem munts de concentracions en suport dels neerlandesos.

—Tornant a Gran Bretanya, ¿quina ha estat la importància de la qüestió nuclear a provocar l'escissió dels social-demòcrates del Partit Laborista? Creieu que faran una àmplia campanya sobre aquest tema alhora que atacaran els laboristes per la seva manca de «realisme» en d'altres qüestions?

—Penso que la primera resposta és que estem a les acaballes d'una fase general en la qual les prioritats de la guerra freda han determinat els paràmetres de la social-democràcia occidental. Foren aquestes condicions les que

forjaren absolutament polítiques subordinades. Arreu d'Europa, els partits social-demòcrates s'estan, ara per ara, trencant. Els atlantistes són a la defensiva. En alguns llocs, encara passen la maror, com ara Schmidt. En altres llocs, s'han vist obligats a fer marxa enrera —a Noruega i als Països Baixos— de forma que, encara que els vells atlantistes hi romanguin, hi ha una segona generació que no és pas doctrinària, i que els parará els peus. A la Gran Bretanya, al nivell dels districtes electorals laboristes, de la democràcia dins el partit i de l'executiva nacional, les alternatives atlantistes han estat bandejades. A nivell del grup parlamentari, no ho han estat, la qual cosa dóna lloc a una situació força ambigua.

Jo diria que hi havia una lògica que impel·lia els social-demòcrates a escindir-se en qualsevol cas, i que això ha actuat molt en perjudici seu perquè sobre aquest tema en concret, que és important en la seva escissió, s'han fet la idea que és pregonament impopular. És la mena d'electorat representat pel *Manchester Guardian*. Fins fa uns dos anys, era una gent d'orientació profundament social-democràtica. Però, en l'últim any, un grup molt notable de lectors es va comprometre amb la campanya unilateralista. Doncs, en comptes de ser el districte electoral en el qual els escindits pensaven trobar un suport gairebé automàtic, se les van tenir amb una afeïssada resistència.

Això no fa altra cosa que embullar-nos tots plegats, ja que els sondeigs d'opinió segueixen exhibint xifres impressionants en suport dels social-demòcrates.

Tanmateix, jo no he pogut trobar pels carrers, despatxos i centres de treball anglesos aquests suports. En els darrers dos mesos, m'he fet un tip de preguntar la gent, i només he pogut trobar una persona que donava suport als social-demòcrates. Des del meu punt de vista, es tracta, en gran mesura, d'una operació dels mitjans de comunicació, i els social-demòcrates s'han ficat en la jungla. L'electorat sociològic laborista s'ha reduït a un nivell m, més d'un 50 % contra el míssil de creuer, i per damunt d'un 40 % en favor d'una política de total desarmament nuclear unilateral sociològiques, sobretot en un període d'atur i de greu crisi econòmica.

Jo diria que, en comptes de ser un tema beneficiós per als social-demòcrates, la presència d'un moviment de masses unilateralista és una de les coses que els ha d'ensorrar. No sé pas que hi poden afegir, però, el darrer hivern, els sondeigs electorals a Gran Bretanya donaven un 56 % contra el Trident, més d'un 50 % contra el míssil de creuer, i per damunt d'un 40 % en favor d'una política de total desarmament nuclear unilateral. En tots aquests sondeigs, la gent jove i les dones constituïen el sector dirigent, el que vol dir que anem a guanyar.

ESTRATÈGIA POLÍTICA I EL MOVIMENT PER LA PAU

—Us vaig a fer algunes preguntes sobre estratègia. Un dels problemes per mantenir una actitud unilateralista al si d'una campanya europea és que el moviment pot funcionar amb total llibertat a la Gran Bretanya i a d'altres països occidentals, mentre que, a l'Europa Oriental, difícilment pot expressar-se. Si a nacions com ara els Països Baixos i Grècia, es fessin càrrec del poder governs compromesos amb el desarmament nuclear, no hi cabria la possibilitat que altres governs, com els de Gran Bretanya i d'Itàlia, diguessin als seus respectius moviments per la pau, «Esteu ajudant precisament els soviètics»? Per molt que vagi dient l'END sobre la necessitat d'un moviment a tots dos blocs, no progressarà més ràpidament a l'Oest que a l'Est, i permetrà als polítics pro-míssils titllar de rojos els unilateralistes?

—Bé, això ho estan dient tota l'estona. El fet és que ja no produeix el vell tic de convicció compulsiva. Als Estats Units, això encara se situa en el marc obligat de la força ideològica, però a Europa la gent ja fa anys que s'ha adonat que la Unió Soviètica pateix immenses dificultats per conservar les seves nacions-clients a l'Europa Oriental. No té cap mena de sentit un tombant expansionista: ideològicament, això està en plena bancarrota. El movi-

ment eurocomunista arrenca d'un total rebuig de qualsevol història en la qual les forces militars russes acabarien imposant-se. Naturalment, els parlamentaris conservadors, que gaudeixen de ple accés televisiu, tornaran i tornaran a voltes amb un guió farcit de tancs russos arrasant els ports del Canal, però, ara com ara, això compta amb molt poca cosa de la vella compulsió.

Una invasió o una operació militar soviètica a Polònia, podria restituir alguna compulsió. Tanmateix, és molt problemàtic això. Jo no sé pas si els capitosts soviètics tenen o no en compte les opinions occidentals de la mena que siguin. Però, si avalueu les forces que refrenen una possible intervenció militar a Polònia, tal vegada els historiadors —si és que hi ha algun historiador— serien capaços de proporcionar una resposta. Jo dubto molt que els estufits, els esbufecs i les amenaces de Haig i de l'OTAN fossin capaces de refrenar aquelles forces. Em penso que les preses de posició decidides dels iugoslaus, del Partit Comunista Italià, dels moviments pacifistes i dels moviments obrers occidentals, serien probablement una mica més, no diré importants, però un xic més influents. Hi ha molta divisió al si de l'aparell comunista dels països de l'Europa Oriental i de la mateixa Unió Soviètica.

No sé si fer massa cas de l'alarmant relat del *Los Angeles Times* de fa una o dues setmanes, pretesament basat en fonts comunistes euro-occidentals, gent que havia assistit al congrés soviètic. Deien que hi hagué trencament de vot al si del politburó la darrera setmana de desembre —sis a sis en relació amb entrar a Polònia, amb el vot de Brejnev en contra. Em sembla, però, creïble que aquesta situació s'aguantava sobre el tall de la navalla.

Tanmateix, hom pot entreveure una situació, pensant que el moviment pacifista euro-occidental es farà més potent, en la qual ells començarien a enviar negociadors de propi dret. No vull pas dir enviant diplomàtics al Kremlin, penso més aviat que la seva presència i les seves preses de posició serien prou importants per no poder foragitar-les, i alhora reforçarien els coloms al si de la direcció soviètica.

—En els vostres articles a *«The Nation»* i la *«New Left Review»*, sembla raonar que hom no s'ha de deixar embolicar en els debats intra-defensa de l'establiment del tipus «on col·locar els MX», o «quina posició cal prendre en la negociació armamentista amb els soviètics». Molta gent del moviment per la pau als Estats Units raonaria que, encara que pugui semblar oportunista, cal fer-ho, o, contràriament, hom romandrà al marge dels debats, i no et faràs sentir. Aquest tema eixí arran de

ARSENALS NUCLEARS EUROPEUS DE L'EST I DE L'OEST

Pacte de Varsòvia. Missils SS-20, en funcionament des del 1977, dins d'un programa que preveu el desplegament de 333 d'aquests enginyers, dirigits vers Europa, Xina i el Japó.

El seu abast és de 4.500 kilòmetres i estan equipats amb tres ogives nuclears independents de sis-cents kilotons (trenta vegades la potència de la bomba d'Hiroshima), que poden adreçar-se contra distints objectius des de rampes mòbils. Se'ls considera els coets d'abast mitjà més perfeccionats instal·lats a Europa i poden assolir un blanc amb tanta precisió que el seu marge d'error no superaria els cent metres. Segons que sembla, en l'actualitat els soviètics han desplegat uns 250 missils SS-20, a un ritme d'un cada cinc dies, dels quals 180 apunten cap a Europa.

Els missils balístics SS-4 i SS-5, instal·lats des dels anys seixanta i progressivament substituïts pels SS-20, tenen una sola ogiva nuclear, combustible líquid i es llancen des de plataformes fixes.

Els SS-4 tenen un abast de 2.500 km, els SS-5 d'uns 4.000.

Càlculs aproximats assenyalen que la URSS té en funcionament quatre-cents missils d'aquest tipus.

D'altres tipus d'euromissils, que no ocupen un lloc preferent a les converses de Ginebra, són els SS-12, que tenen entre 500 i 1.000 km d'abast, i els SS-21 i 23, que només arriben a una distància màxima de 300 i 100 kilòmetres.

OTAN. Missils de creuer, llançats des de rampes mòbils, amb un abast de 2.500 kilòmetres.

Són una mena d'avió petit sense pilot (sis metres de longitud), que vola a una velocitat subsònica i a una alçada entre trenta i

cent metres, amb la qual cosa escapa a la detecció del radar.

Té una sola ogiva nuclear i pot ésser llançat també des d'un vaixell o un avió.

Funcionen amb un sistema computaritzat de navegació, en el qual hi duen imprès un detallat mapa del terreny que han de sobrevolar, cosa que els permet esquivar els alts i baixos i els proporciona una gran precisió.

L'OTAN planeja instal·lar-los a Bèlgica (48), Anglaterra (160), Itàlia (112), República Federal d'Alemanya (96) i Holanda (48).

Els missils Pershing-2, amb un abast de 1.800 kilòmetres, també mòbils.

Tenen una longitud de 10,2 metres, funcionen amb combustible sòlid i són equipats amb una ogiva maniobrable amb guia terminal.

L'OTAN té prevista la instal·lació de 108 a Europa occidental. Un d'aquests missils Pershing-2 llançat, per exemple, des de la República Federal Alemanya, podria situar una bomba de vint kilotons en un blanc situat en territori soviètic, amb un marge d'error de menys de 200 metres, en només vuit minuts.

Estats Units no vol negociar més que sobre aquestes armes. Per la seva banda, la Unió Soviètica desitja incloure també els altres vectors d'armes nuclears: els bombarders nord-americans F-111 i F-4, amb base en el Regne Unit i a la República Federal Alemanya; els avions A-6 i A-7 dels portavions del Mediterrani; els missils Posidó, que equipen els submarins nord-americans.

Així mateix, la URSS desitja que a les negociacions hi participin les forces britàniques i franceses.

les SALT II durant l'administració Carter. ¿Creieu que Europa és diferent en relació amb això?

—Sí, nosaltres tenim una consciència divergent i una estratègia divergent. Jo no hi crec, en aquestes qüestions. L'internacionalisme mai no és una estratègia unitària, és una apreciació i una comprensió i una comunicació entre diferents centres. No podem tenir una estratègia de solidaritat; hem d'intentar comprendre això. Tanmateix, jo diria, en un sentit crític, que hom troba —àdhuc en el moviment pacifista nord-americà— una certa mentalitat de superpotència. Això és degut a la situació interior nord-americana, ja que el principal problema sempre rau en la manera de conduir les negociacions amb la Unió Soviètica i sobre com influir damunt la posició i la postura nord-americana en aquest arranjament, mentre que s'ignora l'existència del fitó global.

Certa gent nord-americana està molt desil·lusionada pel fet que el moviment pacifista europeu no camina a dos mans

per la campanya de la congelació d'armaments, i no entra en ella. Sembla que no ens poden entendre quan diem: mireu, (a) estem massa atrafegats amb d'altres campanyes, i (b), Europa està farta d'anar a suplicar les superpotències; anem a provar de fer-ho nosaltres mateixos. No és que siguem hostils a la idea de la congelació, és que no és, senzillament, la nostra estratègia. Tal vegada la petició volti alguns països, però no és realment un afer prioritari.

En aquesta perspectiva, jo sóc molt pessimista, i adopto un punt de vista més desesperançador que no pas el que pren aquella estratègia. Jo crec que la militarització fa via, i que s'estructura tan profundament en aquestes societats que ens espera un resultat definitiu i prefixat si no el fem fer marxa enrera els pròxims dos o tres anys. A Europa, i arreu del globus, la militarització avança a pas esfereïdor. Ara com ara, s'està convertint en la raó fonamental d'un nou imperialisme basat en la teoria de la dissuasió pre-inútil.⁽¹¹⁾

A hores d'ara, el marc global és certa-

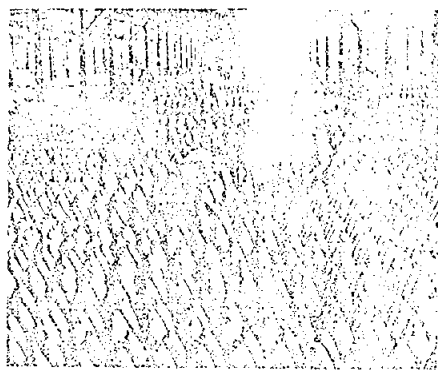
ment esgarriós: a Europa, la consolidació del flanc sud-oriental de l'OTAN, mercès a la tirania militar turca; la tabalada per empènyer Grècia i Espanya cap a l'OTAN; el rum-rum sobre l'acord per arraconar tots els interessos nacionals previs mercadejant una Irlanda unificada a canvi de l'ingrés irlandès en l'OTAN, perquè volen tenir tots els seus submarins a la costa irlandesa; l'intent d'enredar Noruega més pregonament perquè els fiords noruegs són novament molt apropiats per a les operacions submarines. Afegiu a tot això el continuat tancament de tot espai per al moviment a l'Europa Oriental per definició militar. Tot seguit, mogueu-vos pel golf Pèrsic, i cap a l'Oceà Índia, i el subministrament d'armes al règim paquistaní. Contempleu després el camí que intenta de seguir el capitalisme en recessió per tal de trobar una sortida tot estimulants el tràfic d'armes, que no l'ha d'ajudar, en realitat, perquè els armaments són ciència-intensiva i capital-intensiu, i, per tant, no utilitzen la capacitat productiva dels aturats. Amb tota la meravellosa retòrica del nord-sud i de l'ajut al tercer món, el capitalisme, de fet, està encebant a hores d'ara els instruments de mort a tota màquina.

A més a més, en idèntica mesura, però segons un procés diferent, cada moviment d'alliberament nacional que comença a assolir la victòria esdevé militaritzat. La pressió de l'estratègia soviètica consisteix a proveir d'infraestructura militar i a subministrar armes a aquests països, de manera que tot el quadre del socialisme té ara una pinta militar.

— *Les zones on sembla que sigui menys important el moviment pel desarmament, a hores d'ara pertanyen al tercer món: Brasil, Sudàfrica, Israel, Paquistán i, naturalment, Xina. ¿No veieu la no-prolifерació com una estratègia important i adient en aquests moments? Es possible treballar també en aquest front, o cal esperar que Europa influènci aquestes nacions? Sembla molt difícil, ara com ara, parar els sud-africans: ja han efectuat explosions.*

— Aquesta situació és greument perillosa. Penso que els llocs on està fent-se cada vegada més probable l'esclat d'una guerra nuclear localitzada, limitada, són Sudàfrica o Israel i un o dos estats àrabs. Israel és tan petit, i ho són també un o dos estats àrabs, que fóra una opció plausible, a cada banda, intentar donar el primer cop. Penso que això s'apropa als marges de possibilitats.

Un dels problemes que hi ha ací és que certes converses sobre la no proliferació són de caire altament superpotencialista, i avui dia això és copsat com a tal en el tercer món. Això restà molt clar a la darrera conferència de les

potències signants del tractat de no proliferació. Aquestes entraren en el pacte pensant-se que hi hauria una acció desarmamentista creïble per part de les potències posseïdores d'armes, cosa de la qual no hi ha hagut res de res.⁽¹²⁾ Tanmateix, la via de la no proliferació ha d'ésser una acció per a les potències posseïdores d'armes.

El punt segon és que el lligam entre tecnologia de l'energia nuclear i proliferació s'està fent cada cop més palès. En cert sentit, l'exportació d'energia nuclear és alhora l'exportació d'una infraestructura militar nuclear en potència. A més, l'energia nuclear és una tecnologia altament centralitzada, el que contribueix a un estat centralitzat i incrementa la consciència sobre la seguretat. Em va costar de comprendre tot això, però ara estic segur del tot que hem d'aplegar les dues coses.

Fa poc que comptem amb un excel·lent pamflet d'un dels nostres grans radio-astrònoms, Martin Riel, de Cambridge, en el qual aquest assenyala un altre lligam, que no havia estat clarament percebut abans, sobre l'argument del preu. Les plantes nuclears britàniques han estat sempre justificades per l'autoritat central de producció d'electricitat amb la raó que eren més barates. Diu Riel que no hi ha manera que aquesta tecnologia cara pugui ser més barata que el petroli o el carbó, a no ser que hi hagi algun element amagat; doncs l'element amagat és la producció de plutoni. Aquest és venut a molt alt preu als militars, de manera que l'única raó per la qual ens han estat pressionant amb aquestes plantes d'energia de nova generació és la producció de plutoni.

EL MOVIMENT PER LA PAU I L'ESQUERRA

— *¿Heu canviat de pensament des que vareu escriure el vostre article a la «New Left Review» sobre el lloc de l'esquerra en tot això? A l'article de Williams, aquest insinuava una crítica en contra de la vostra afirmació que el moviment pacifista és tot allò que cal fer ara, i que l'esquerra hauria de deixar de fer el que fa. Afirma Williams que, per endegar un moviment paci-*

fista, ens cal alguna cosa més que un moviment pacifista. ¿Pot seguir l'esquerra fent tot allò que tradicionalment crea que ha de fer i, malgrat tot, arribar també a intentar parar l'holocaust?

— Jo no dic pas que la gent hagi de parar les coses. Jo volia dir que, sobre tot a l'Europa Occidental i als Estats Units, la retòrica intel·lectual revolucionària era molt reconfortant per als intel·lectuals, però que certament era del tot ineffectiva i que podia ser de vegades un soroll altament divisiu. Els grups sectaris que entren a sac en el moviment pacifista tot cridant, «El que cal és la revolució», són, senzillament, facciosos. La política aliancista ha de ser feta de bona fe. El que jo estic dient, en efecte, respecte a Europa Oriental i Occidental, i em sembla també que per als Estats Units, és que la militarització constitueix el centre geomètric del poder, i que el terreny efectiu per a un moviment que cerqui l'èxit, sigui reformista o revolucionari, està controlat i limitat per la militarització. El moviment pacifista és la necessitat prioritària de cara a destruir aquest camp de força.

Des l'any 1946, que estic llegint la història de la Mediterrània amb aquesta clau. Crec que fou decisiva en la guerra freda, que destruï les possibilitats a Grècia, que inhibí el canvi a Itàlia, i que també el travà a Espanya. Crec que la transició democràtica a l'Europa Oriental està controlada, continguda en un espai molt angost, per la militarització. Per viarans més complexos, també actua a l'Europa Occidental.

No crec que passi el mateix al tercer món. Naturalment, tu no pots anar a demanar als teus camarades de El Salvador que ho deixin tot de banda i que pensin en el moviment pacifista. Això fóra del tot irreal. Però jo recomanaria als camarades del tercer món que tornessin a plantejar-se el problema de la militarització més profundament del que em sembla que no s'ha fet fins ara. La manera com les definicions militars han estat imposades per la guerra freda, fins i tot sobre lluites socialistes i d'alliberament, ha estat insuficientment resistida i analitzada. Crec que, en tot això, hom ha de mirar enrera i mirar per comprendre el punt en el qual totes les nocions del socialisme tercermundista començaren a agafar una conformació militar.

— *¿Pot passar això, sense armes nuclears, mentre hi hagi dos blocs militars ansiosos per vendre o malvendre munts d'armament?*

— Pot passar, però crec que la plataforma original dels governs no alineats, tal com fou proclamada per Nehru i Tito, posseïa una base racional-teorètica que la gent començà a descobrir a les acaballes dels anys seixanta i en els

setantà. En la última conferència de països no alineats, a Cuba, Tito sobrevolà l'oceà com un home malalt per tal de rehabilitar la seva antiga idea, i va perdre enfront dels moviments revolucionaris insurgents. Em sembla que, bàsicament, Tito estava en el cert —val a dir, que el tercer món, incloent-hi el tercer món insurgent, s'ha de repensar la noció d'una tercera i no alineada via amb més profunditat del que no ha estat fet durant determinat temps.

—Aquesta és la direcció en la qual també han estat obrint-se camí els partits socialistes de l'Europa Occidental.

—Sí, això remet als temps de la revolució cubana. Recordo molt vivament que llavors jo estava força lligat a C. Wright Mills, i Mills, en el primer o segon any de la revolució cubana, tenia molt bones relacions amb Castro. Hi havia una extraordinària sensació d'apertura vers la revolució cubana en aquells primers temps. Mills havia venut a Castro la idea d'una gran conferència a La Habana de tots els corrents marxistes. Van anar a cercar russos, iugoslaus i trotskistes i van tenir una gran conferència. El fet, però, és que l'esquerra no alineada —l'esquerra socialista democràtica— mundial no podia oferir realment res a la revolució cubana en termes de poder, comerç o protecció. La sensació que la revolució cubana podia haver trobat un viarany més autònom conculgué a causa de la impotència de qualsevol altra força a escala mundial per poder oferir realment alguna cosa. Naturalment, la social-democràcia occidental començà per ni tan sols oferir res.

És significatiu, doncs, per feble que sigui l'impuls, que alguna gent de la Internacional Socialista s'hagi desviat ara d'aquell camp de força. És significatiu que els moviments d'alliberament de l'Amèrica Central i del Sud amb succés puguin rebre assistència real en termes de préstecs, comerç i intercanvis educatius de Suècia, Països Baixos i, potser d'ací a dos o tres anys, del govern laborista britànic.

—¿Sou membre del Partit Laborista?

—Sóc membre del Partit Laborista —que és com ser membre de la raça humana. Ho acceptes, però sense entusiasme.

—Una estratègia que han usat alguns grups nord-americans, com ara el SANE i d'altres, incloent-hi el Sindicat de Mecànics, és crear programes molt ben acabats per a la conversió militar-industrial. ¿Ha estat involucrent l'END en una cosa així?

—L'END no és tan bèstia com això. Hi ha una crida i una estratègia i una idea. Mary Kaldor s'ha fet un tip de treballar-hi, i la gent de la Lucas es mostren actius en el moviment⁽¹³⁾. El dolent és que aquesta conversió sembla més

viàble quan una economia capitalista és viàble. Quan es trobes en una situació de crisi econòmica cruixidora com la de Gran Bretanya, per més que els teus encarregats de taller i la teva força de treball tècnica puguin estar fent, i àdhuc entregant prototipus, ho estan realitzant en una situació en la qual hi ha atur forçós sense esma i en la qual el mercat potencial es troba en constant recessió. De manera que la idea de la conversió, i fins i tot alguna tasca de conversió, tenen lloc actualment a Gran Bretanya, però les oportunitats reals de trobar aquests mercats han disminuït. En un o dos llocs t'hi trobes veritablement amb tal quantitat d'atur forçós que no hi ha possibilitat de continuar els projectes. Això és realment important, i estem considerant una futura conferència europea sobre el tema per tal d'aplegar els sindicats euro-occidentals a mancomunar els seus recursos. Espero que la gent nord-americana també s'hi trobi.

—¿El debat a Europa no transcorre en el sentit que es tracta de l'únic sector en alça de l'economia amb el qual s'hi pot comptar?

—Hi ha una economia dual a la Gran Bretanya, i hi ha una economia cada cop més dual als Estats Units, i l'únic sector en expansió és l'armament, la seguretat, la vigilància, el comerç d'armes. Hi ha llocs on hem tingut excel·lents mítings, i entre l'auditori s'aixecava gent que deia: «Només hi ha dos llocs on encara hi ha feina en aquest poble, i un d'ells és militar.» ¿Què hem de dir sobre això? Coneixem exemples de sindicats que han restat ben fermes en contra dels seus propis interessos. Els treballadors de la construcció de l'Anglaterra meridional han bloquejat les bases de míssils de creuer, en un moment que hi ha un munt d'atur entre els seus propis membres. És difícil, per als intel·lectuals, de collar els sindicats en aquest punt.

Tenim algunes declaracions esfereïdores de la dreta laborista sobre el tema, particularment de William Rodgers, que és un dels social-demòcrates. Diu ell que és beneficiós per a nombre de votants laboristes que se segueixi produint per als militars. Jo diria que plantejar en aquests termes això tendeix a espantar les mateixes comunitats obreres. En realitat, ells no estan apel·lant contra la moralitat, pel propi interès, fins a tal extrem. Em sembla un greu error suposar que les raons de principi i les raons de moralitat són exclusives dels intel·lectuals. Vull dir que la història britànica no ens ho mostra pas així: el comerç anti-esclavista i el moviment contra el treball dels nens combinaven ambdós elements amb molta força.

No és que perdi l'esperança al res-

pecte, però em sembla una situació molt seriosa. Crec que una economia dual d'aquesta mena no utilitzarà la capacitat productiva aturada. És fins a tal punt capital-intensiva que sempre haurà de romandre un sector minoritari. Tenim aquest problema de l'interès particular. Encara no ha arribat a créixer el suficient per a constituir una tendència ideològica principal. La gent s'avergonyeix realment, d'advocar per l'armament d'aquesta força destructiva només per la seguretat del lloc de treball. Em sembla que trobaran difícil de fer-lo.

Traducció de l'anglès: Julià de Jòdar.

NOTES

1) Hi ha traducció castellana a càrrec d'Àngel Abad: La formación de la clase obrera. Inglaterra, 1780-1832, Barcelona, Laia, 3. vols. 1978.

2) Avions sense pilot que transporten càrregues en un radi de 2.400 km.

3) Capaçes de portar càrregues a 1.800 km de distància.

4) Missil mòbil que duu tres ogives nuclears d'uns quants centenars de kilotons a distàncies de 4.500 km.

5) «Notes on Exterminism, the last Stage of Civilization», New Left Review, n. 121, p. 23.

6) «The politics of Nuclear Disarmament», New Left Review, n. 124, p. 42.

7) Dan Smith, «Goodbye to Detente?», Marxism Today, febrer 1981, p. 24.

8) Decisió presa per l'OTAN d'instal·lar 108 míssils Pershing i 464 míssils de creuer en cinc països europeus vers la fi del 1983.

9) A les eleccions neerlandeses del 26 de maig, cap dels dos grans partits, el dels cristians-demòcrates, pro-míssils, i el Laborista, anti-míssils, incrementà la seva representació parlamentària. Tanmateix, una majoria del parlament neerlandès és formada amb partits que s'oposen al desplegament dels míssils nuclears nord-americans. Sembla plausible que cap govern no serà prou fort per arriscar-se a dur a terme l'estacionament de míssils als Països Baixos enfront de l'amplia hostilitat pública.

10) La manifestació de Brussel·les, que tingué lloc el Diumenge de Pasqua, aplegà 70.000 persones, que presentaren als funcionaris de l'OTAN les seves peticions en demanda del desarmament nuclear a Europa.

11) Joc de paraules irreproducible: pre-emptive (pre-útil) / preventive (preventiu).

12) La conferència quinquennal sobre la no proliferació d'armes nuclears tingué lloc a Ginebra els mesos d'agost i setembre del 1980. Concloué sense que cap acord fos assolit sobre els dos problemes principals: la manca d'abundant, i raonablement barata, energia per a gran part del tercer món, i les violacions del tractat de no proliferació de 1970 per part de nacions industrialitzades que exporten combustible i tecnologia nuclear.

13) Mary Kaldor és una economista britànica que ha escrit un informe per a les Nacions Unides (Grup d'Experts Governamentals en relació amb el Desarmament i el Desenvolupament), titulat: «The role of Military Technology in Industrial Development» (El paper de la tecnologia militar en el desenvolupament industrial, maig 1980). Els treballadors de la Lucas Aerospace Corporation, d'Anglaterra, treballaren uns quants anys en la realització d'un «Pla Alternatiu Col·lectiu» que intentava de produir béns no militars i de suprimir l'atur forçós allhora.

Moscou et l'OTAN

De notre correspondant DANIEL VERNET

Moscou. — Dans l'« offensive de paix » vers l'Ouest menée depuis le vingt-sixième congrès du parti, l'U.R.S.S. fait maintenant donner la grosse artillerie. La Pravda du samedi 14 mars ne publie pas moins de deux articles sur le sujet, dont l'un est signé du pseudonyme A. Petrov, qui désigne généralement des fonctionnaires du comité central. Le titre à lui seul est tout un programme : « De l'utilité du réalisme en politique ». Petrov appelle les Américains, et surtout les Européens d'Europe de l'Ouest, à reconnaître les réalités, c'est-à-dire à admettre que la parité entre les deux grandes puissances doit être préservée, et qu'il est vain de vouloir parler avec l'U.R.S.S. le « langage de la force ».

allemand des affaires étrangères, fera une visite en U.R.S.S. du 2 au 4 avril, c'est surtout sur la République fédérale que s'exercent les pressions à propos des fusées à moyenne portée, qui semblent être le sujet principal des préoccupations du Kremlin.

Pas du tout le même son

A vrai dire, les deux articles de la Pravda ne rendent pas tout à fait le même son. Le premier indique que « la position belliqueuse de Washington suscite chez les alliés des Etats-Unis des craintes toujours plus grandes », car « C'est l'Europe qui serait d'abord le terrain des opérations militaires si le Pentagone avait l'idée de déclencher la guerre ».

(Lire la suite page 3.)

Moscou et l'OTAN

(Suite de la première page.)

D'où cette conclusion : « De nombreux dirigeants des pays européens de l'OTAN estiment aujourd'hui que les Etats-Unis représentent une menace plus grande pour les intérêts vitaux de l'Occident que l'U.R.S.S. (...) parce que la protection américaine commence à paraître plus dangereuse que l'agression soviétique ».

Petrov, au contraire, regrette que les membres de l'OTAN, tout en promettant une « étude détaillée » des propositions soviétiques, se fondent sur les « décisions de réarmement, déjà prises ». Il cite en exemple la déclaration de M. Genscher pendant sa visite aux Etats-Unis : « Le mise en œuvre des décisions de l'OTAN est une condition à des négociations sur le désarmement et la réduction des armements ».

A ce propos, le quotidien du parti s'adresse directement aux Allemands de l'Ouest pour développer les traditionnels arguments soviétiques à propos des eurofusées :

— Le moratoire proposé par M. Brejnev n'est pas un pas en arrière par rapport aux propositions faites à Berlin-Est en 1979, bien qu'il eût été évidemment préférable que l'OTAN acceptât ces propositions plutôt que de décider le déploiement de nouvelles fusées américaines en Europe :

— La parité entre les forces de l'OTAN et celles du pacte de Varsovie n'a pas été modifiée par l'installation dans la partie européenne de l'U.R.S.S. de fusées SS-20, dans la mesure où cette installation correspond à une modernisation des systèmes anciens. (Cette affirmation est vivement contestée par les experts occidentaux) ;

— Les fusées SS-20 ne peuvent pas atteindre le territoire des Etats-Unis. En revanche, les systèmes avancés américains en Europe peuvent toucher le territoire des alliés européens de l'U.R.S.S.

C'est pourquoi, selon Moscou, l'idée de geler quantitativement et qualitativement les systèmes d'armes nucléaires en Europe ne va pas à l'encontre de l'équilibre entre les deux blocs et ne consacre pas une prétendue supériorité de l'U.R.S.S. dans le domaine des eurofusées : « Sans armes nucléaires de stationnement avancé en Europe, sans fusées à

moyenne portée dans les pays de l'OTAN, il ne serait pas nécessaire pour l'U.R.S.S. de prendre des contre-mesures », écrit la Pravda, qui réitère à la R.F.A. un avertissement maintes fois entendu : « La réalisation des décisions prises par l'OTAN à Bruxelles [en décembre 1979] aggravera la situation et ne pourra pas ne pas se répercuter sur les relations de l'Union soviétique avec chacun des pays qui autorisera le déploiement sur son territoire de nouvelles armes pointées vers l'U.R.S.S. ».

DANIEL VERNET.

(Lundi 16 mars.)

Baldev—Sygma

Currying favor: The Kremlin's Andrei Gromyko and Leonid Brezhnev with Indian President Reddy and Prime Minister Gandhi

EUROPE

NATO: Hands Off Poland

It seemed the Atlantic alliance was acting like an alliance again. When NATO's foreign and defense ministers gathered in Brussels last week, the old disputes over European military budgets, sanctions against Iran and the importance of Afghanistan became the ghosts of Christmas past. The present danger was as near as the Soviet divisions poised on Poland's borders. The Western response, if unspecific in detail, was emphatically united in purpose. A Soviet invasion of Poland, warned a tough NATO communiqué, would trigger serious political, diplomatic and defense reprisals. Détente, it said, "could not survive."

Protesting the West's "war psychosis" all the while, Moscow gave the screw another turn. Soviet President Leonid Brezhnev kept his date to visit India, where he said Moscow's troops would not withdraw from Afghanistan and blamed "the NATO military bloc" for rising international tensions. While he was away, Soviet generals polished their preparations for teaching Poland a lesson. Although there was no evidence that the Kremlin had decided to invade Poland, there was evidence aplenty that it was prepared to do so—on 24 hours' notice, if need be. "The preparations are extensive and they are in earnest," said a senior U.S. official who was fully briefed on the intelligence reports. "We are not dealing with a casual demonstration."

Defense Secretary Harold Brown flew to the NATO meeting in Brussels ready to twist arms on West European defense spending. The allies "need to behave as if their military security is as important to them as it is to us," he said before leaving.

But the usual sticking points—notably the Europeans' unfulfilled promise to increase NATO defense spending by 3 per cent above inflation next year—were overshadowed by the threat to Poland. On that close-to-home issue, the NATO defense ministers quickly fell into ranks. As warning signals to Moscow, they agreed to keep Danish and West German naval forces in the Baltic at full readiness through the Christmas season, when the sailors normally would be on leave. And they dispatched four sophis-

Moscow's forces were poised to invade, and the Western Alliance warned of strong reprisals.

ticated American radar planes to the U.S. Air Force Base in Ramstein, West Germany, with orders to patrol the Baltic Sea as well as the East German and Czechoslovak borders. The mission of the big AWACS (for airborne warning and control system) planes: to keep watch for any Soviet-bloc threat to Western soil growing out of an attack on Poland.

Meeting later in the week, the NATO foreign ministers put up a similar united front against "the menace which hangs over Poland." "Today," said Secretary of State Edmund Muskie, "there is real resolve in the alliance. That has not always been the

case, but it is the case with regard to the Polish situation." In contrast to their confused and contradictory response to the Soviet invasion of Afghanistan, the allied representatives agreed that any Soviet action against Poland would be followed immediately by a meeting of NATO ministers empowered to take direct action.

Reprisals: The foreign ministers came up with numerous "examples" of possible Western reprisals. The allies could walk out of the Madrid conference currently reviewing the Helsinki agreements on East-West cooperation. They could withdraw diplomats from Moscow. They could suspend ongoing arms-control talks on tactical nuclear weapons and force reductions in Europe. They could increase defense spending more than originally planned. They could scrub the deal for a \$14 billion natural-gas pipeline linking Western Europe and the Soviet Union. They could cancel trade credits to Russia and Poland and demand payment of Warsaw's huge debt to the West, forcing Moscow to shoulder the burden. And they could cancel grain sales and technology transfers to the Soviets.

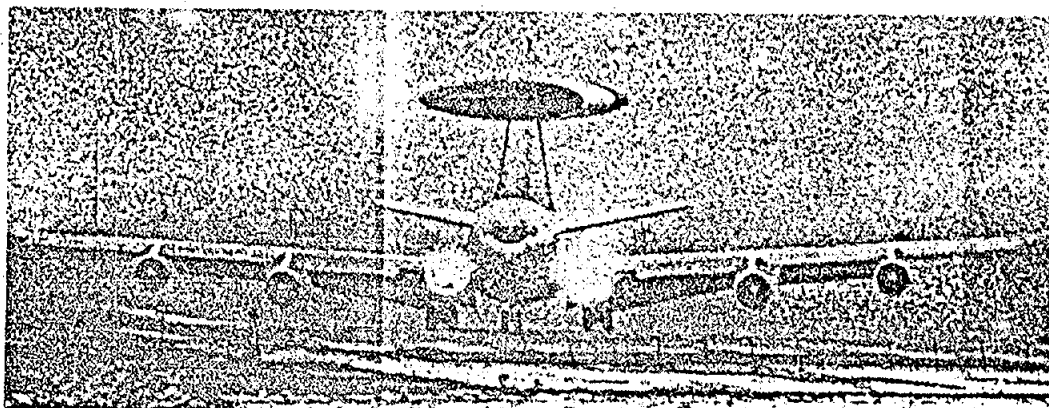
Even the European advocates of détente—including French Foreign Minister Jean François-Poncet and his West German counterpart, Hans-Dietrich Genscher—agreed that a Soviet march on Poland would call for a major response. Said Genscher: "The very fact that the Soviets have massed troops on the Polish frontier constitutes intervention and a clear violation of the Helsinki agreements."

Some of Poland's neighbors were preparing for the worst. Sweden laid plans to accept

Polish refugees fleeing a Soviet invasion, setting aside housing previously used by Vietnamese boat people. But Moscow might opt for a less drastic—and possibly less bloody—scenario in an attempt to persuade the world that it had not interfered at all. In the scenario for such a “creeping invasion,” Poland’s Communist government would “invite” Soviet forces into the country by stages for “joint maneuvers.” Once on station, the Soviet troops could back up loyal units of Polish troops as Warsaw cracked down on dissenters and reneged on the civil liberties and trade-union independence won by workers.

Whether or not they hoped to finesse their invasion, the Soviets spent last week fine-tuning their juggernaut. After inclement weather conditions cleared in Polish border areas, Western surveillance satellites confirmed huge Soviet troop concentrations virtually encircling Poland. Nearly 30 divisions were in position to sweep into Poland: from the northeast toward Gdansk, the center of the nation’s labor unrest; from the south toward the Silesian coal fields; from the west toward Szczecin and Poznan, and from the east toward Warsaw. The Soviets were reconnoitering the main roads from border points to the big Polish cities, putting medical units in place and continuing to deploy their forces in an attack mode.

Image: Western crisis managers guessed correctly when they predicted that the Soviet Union would not send its troops into Poland while Brezhnev was off visiting India. The Soviet President’s four-day visit was mostly an attempt to win favor with the Third World. But Moscow’s image was not helped at all when Brezhnev’s arrival and departure motorcades had to be re-

An AWACS radar plane lands in West Germany: The alliance was acting like an alliance again

UPI

routed to avoid crowds of angry demonstrators, including 500 Afghans who chanted: “Get out of Afghanistan, Russian butcher.” In private, Indian Prime Minister Indira Gandhi refused to endorse the Soviet solution for Afghanistan. In public, President Neelam Sanjiva Reddy said India was “opposed to any form of intervention, covert or overt, in the internal affairs of the region.” When Brezhnev resurrected a Soviet plan for demilitarization of the Persian Gulf, the United States declared it had no interest until Soviet forces left Afghanistan.

Poland’s own leaders could only redouble their efforts to cool the crisis. “We are all walking on ice,” Communist Party chief Stanislaw Kania warned the unions. His regime went so far as to publicly deny a report by Tass, the Soviet press agency, that members of Solidarity, the independent trade-union organization, had taken over the Iskra electronics factory in the city of Kielce. Polish bishops added their own call for moderation, decrying “noisy and irresponsible statements” that “might expose the homeland to the danger of losing independence and statehood,” as one spokesman put it. At the Vatican, the trou-

bled nation’s favorite son, Pope John Paul II, offered a solemn prayer for the “protection of . . . Poland, my country.”

A Vatican spokesman said that the Pontiff was “disposed” to meet next month with Lech Walesa, Solidarity’s leader, to whom the Pope sent an autographed picture. Walesa was emerging as a key force for moderation. When militant union members in Warsaw vowed to strike for the release of four imprisoned dissidents, Walesa and his allies negotiated a milder “campaign” for the prisoners’ release—with no threat to stop work. After consulting with the government, the union also agreed to postpone the screening of “Workers ’80,” a rousing documentary film about last summer’s strikes. Warsaw and the workers apparently defused still another potential showdown when they decreed “national reconciliation” as the theme for this week’s dedication of a huge monument to the 49 Gdansk workers killed in Poland’s 1970 labor riots. Still simmering was a threat by Poland’s 3.5 million private farmers to lay down their tools this week unless the government agreed to register their union.

Resolve: The stern warnings from the rest of the world probably amounted to as great a constraint on the Soviets as anything the Poles could do. The test was whether Moscow took last week’s show of Western resolve seriously. The Brussels meeting deferred a prospective list of specific Western retaliations for sound reasons. “It isn’t prudent to say too precisely in advance what you will do in response to events that may not happen,” said Britain’s Lord Carrington. But no sooner had the NATO partners disbanded than the West Germans let it be known that their 1981 defense budget—subject to change—would increase only 0.4 per cent after inflation. Earlier, in Paris, government-controlled banks made available \$3 billion in credits for the Euro-Soviet gas pipeline. After all of the rhetoric, the problem still was to make the Kremlin understand that, in the case of Poland, the West meant business—and not business as usual.

STEVEN STRASSER with SCOTT SULLIVAN in Brussels, FRED COLEMAN in Washington, PAUL MARTIN in Bonn, WILLIAM E. SCHMIDT in Moscow and bureau reports

Unity day: Francois-Poncet, Carrington, Genscher and Muskie confer in Brussels

OTAN i Pacte de Varsòvia: protecció a extorsió?

L'any 1955 es creà el tractat de Varsòvia com aliança defensiva oposada a l'OTAN que havia estat fundada a Washington sis anys enrera. La suposada protecció d'aquest tractat quedà totalment desfeta quan 17 mesos després les tropes russes envaïen Hongria. Els hongaresos tenien raons per quedar-se sorpresos, a l'igual que els polonesos, i anys després els txecoslovaes, en veure que qui els havia de protegir resulta que els envaeix.

El poble hongarès.

Es igual que el ciutadà que creu que la policia reta atenta a protegir-lo, car ell la paga amb els seus impostos, i es veu detingut per aquesta quan ha anat massa lluny amb les seves crítiques a l'Estat. Amb tots dos casos es justifica l'actuació pel perill exterior. A Hongria eren els catòlics, a Polònia es diu avui que són les potències occidentals, igual com ja es va dir de Txecoslovàquia l'any 68. Al ciutadà detingut per la seva pròpia policia se li dirà que col·labora amb forces i potències estrangeres infiltrades per a fer mal al propi país. Així, quatre maçons de via estreta, esdevenen un exèrcit immens que justifica un Estat policial molt fort, per exemple. No sempre és fàcil trobar-se enemics, tampoc és fàcil convèncer la gent del perill que corre per uns enemics sempre bastant confusos. Els experts en el poder han trobat des de ja fa segles, solucions molt senzilles. Aquesta solució neix d'una col·laboració tan perversa com interessada i respon a un esquema extraordinàriament senzill: jo sóc l'ene-

mic de casa teva i tu l'enemic de casa meva i mentrestant nosaltres fem el que volem a casa nostra. A casa d'ells, és clar, perquè russos i americans imposen, mitjançant la por a l'altre, la seva voluntat a mitja humanitat. Les nostres àvies s'amoinaven amb el serial de les cinc, a nosaltres ens espanten amb el telediar de no sé quina hora, tot està al mateix nivell. Mentre la neta del vescomte, que ha quedat òrfena, naturalment, és a punt de «caure», amb un xicot que de fet és el seu germà, entre un núvol de llençols i coixins de pluma, —mai, però, s'arriba a produir el fet fatal, perquè entre germans no podia passar res—, els russos i americans ens obliguen a mantenir unes altíssimes despeses d'armament que condicionen sens dubte les nostres possibilitats de desenvolupament (em refereixo a Europa) perquè entre dos germans, com en el serial, molta fullaraca, però no pot passar mai res, com en el serial. I així, mentre Reagan gasta més saliva que ningú acusant els russos, els aixe-

ca l'embargament del blat, fet important per l'economia russa; un embargament, val a dir-ho, que mai no sabrem si s'ha produït de veritat. Qui pot creure en dos enemics aferrissats que es donen el pa?

El Pacte de Varsòvia ha actuat únicament i exclusivament com una policia interior que ha portat inexorablement a les ovelles descarriades al ramat de l'ortodòxia. De què li va servir a Imze Nagy la mort de Stalin? La seva liberalització era impossible. Stalin era una anècdota, el sistema està per sobre dels homes.

El joc consisteix a crear tensions i a la vegada resoldre-les mitjançant la imposició de l'ortodòxia. I si aquí es parla de model de societat, allà es parla de la revolució dels treballadors. Però, arreu, ja siguem catalans, hongaresos, italians o polonesos, els nostres interessos nacionals estan supeditats als interessos de l'imperi. Ja és hora que es digui que la fi de l'autonomia de Catalunya i del País Basc neix d'una ordre directament donada per Reagan a primers d'enguany, per això està l'OTAN i per a més. La situació polonesa, és igualment aclaridora mentre la crisi econòmica ha estat provocada en gran part pels països occidentals, els americans desitgen ferventment que Rússia intervingui militarment. Ja han deixat molt clar les autoritats de l'OTAN que mai actuarien en conseqüència si es produís aquesta invasió. Tan sois l'aprofitaran, és clar, com a propaganda interior i així l'equilibri i la gran col·laboració entre ambdós presumptes enemics continuaria.

Si un ajut econòmic per part de països europeus pogués salvar l'economia polonesa tot i reafirmant les llibertats que demana el sindicat lliure, junt amb una no intervenció soviètica, es crearia la primera pedra per assentar la base d'una possible independència d'Europa.

Però això difícilment passarà, la política nord-americana necessita que Rússia envaeixi Polònia, igualment com Rússia, des de fa temps, necessita un altre Vietnam. Qui sap si ho serà El Salvador, amb una mica de sort? Tant en un cas com en l'altre, són els enemics que col·laboren i que tenen, com a enemic principal, les nacions que ells anomenen aliades. ● JOSEP PAGÉS

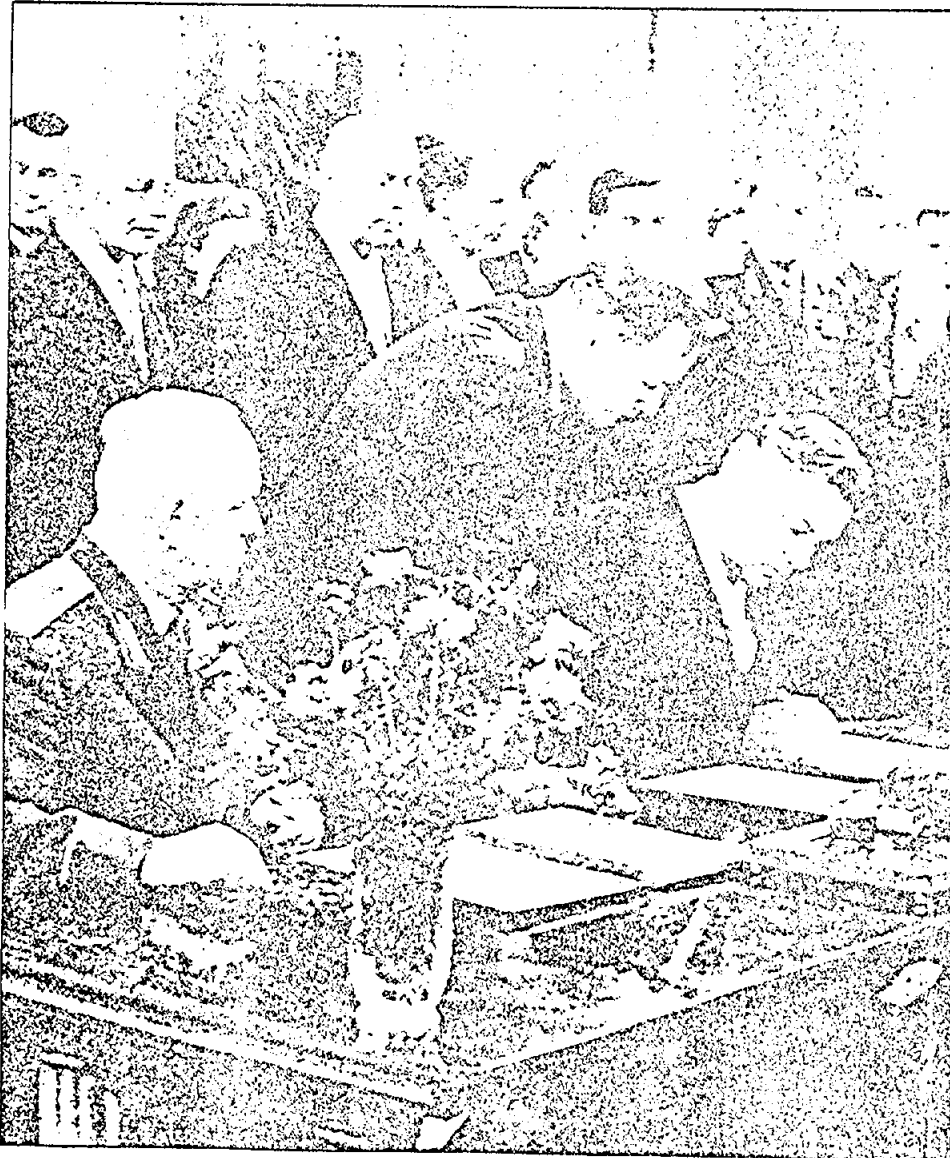
Hongria i Polònia 1956

És trist i desencorajador la pervivència i arrelament encara avui, d'un dels mites que més ha dificultat el camí vers una societat socialista i igualitària: el mite, del qual nosaltres hauriem d'estar curats per la nostra experiència històrica d'intervenció contrarrevolucionària coronada en el maig del 1937, de l'existència de països socialistes, de caràcter progressista, i que són els bons, o els menys dolents, enfrontats amb els d'àmbit capitalista.

I és que per entendre les revoltes que es produïren a l'Europa de l'Est l'any 1956, abans i després, cal que recordem que el «socialisme» de les anomenades «democràcies populars» fou introduït després de la Segona Guerra Mundial, l'URSS, arran del repartiment d'Europa entre les potències guanyadores, i per

una potència que ja feia anys que havia perdut les darreres il·lusions revolucionàries, a Kronstadt, l'any 1921, esdevenint cada cop més un capitalisme d'estat, altament burocratitzat, i un aparell terrorífic d'opressió i explotació de la seva classe treballadora, i dels altres països amb què el seu imperialisme

Chepilov i Jonxov, que causaren gran esglai en presentar-se a Varsòvia. Gomulka (amb ulleres) i Cyrankiewicz miren com els jerarques russos signen un tractat amb Polònia.

s'anava eixamplant. Així tenim que els nous «règims socialistes» que s'anaren creant, eren per la seva essència totalitària i repressora de la classe obrera. L'últim esglai dels règims d'explotació, d'opressió, negadors del socialisme i anti-obrers per excel·lència.

No ens han d'estranyar per tant els esclats revolucionaris que tingueren lloc a Berlín-Est, el juny del 1953, per part dels obrers metallúrgics que cridaven: «els veritables comunistes som nosaltres» i que foren reprimits per l'exèrcit de la casta burocràtica en el poder.

A Polònia, el 28 de juny del 1956, esclatà a Poznan una revolta dels obrers secundats per tota la població, que cridaven, tot cantant cants patriòtics i socialistes: «Pa, democràcia, llibertat!», «És la nostra revolució!», «A baix l'ocupació soviètica!». Calgué la ràpida intervenció de l'exèrcit i de les Unitats de Seguretat Interior per esclafar la rebel·lió, que amenaçava en estendre's a tot el país. Tanmateix, malgrat la ràpida desfeta, la seva repercussió fou enorme, arreu del país i dels països «d'òrbita soviètica». L'enèrgica repressió de les forces armades, que impedí possiblement que la revolta s'estengués a d'altres ciutats, causà 54 morts, 300 ferits, 320 detencions. De juliol a octubre, Polònia visqué en un estat d'extraordinària efervescència, en el qual l'aparell burocràtic stalinista fou del tot incapaç de dominar la situació. El 20 i 21 d'octubre, l'efervescència arribà al màxim amb l'arribada de Krutxev i 14 generals soviètics a Varsòvia. Els obrers restaren a les fàbriques disposats a intervenir contra els russos, igual que diverses unitats de la policia i de l'exèrcit, però els amos russos, en veure que es veurien obligats a emprendre veritables operacions militars, preferiren una retirada tàctica, i toleraren a Gomulka, comunista reformista, autoritari, i home de l'aparell, per tal que frenés el moviment de les masses. Es feren algunes reformes de l'aparell de l'Estat, quant a les persones, però no de contingut que continués essent el mateix, un aparell separat de la classe que deia representar, format per una burocràcia de partit permanent i inamovible. Les petites reformes introduïdes, la certa independència aconseguida respecte la direcció soviètica no eren irreconciliables amb els objectius substancials del Kremlin.

HONGRIA 1956: UNA REVOLUCIÓ ESCLAFADA PER L'IMPERIALISME RUS

Es compleixen tot just ara vint-i-cinc anys de l'esclat revolucionari hongarès que sovint ha romàs en l'oblit o en la confusió o deformació intencionades. I no és gens estrany, ja que en el seu moment la premsa burgesa i d'esquerres, sobretot la dominada pel partit comunista, tractaren d'amagar totes les manifestacions revolucionàries del proletariat hongarès, de dimensions i pràctica llibertaris, i les reivindicacions que plantejà el fet que s'organitzés en Consells Obrers, que van ser ahora organismes de lluita contra la classe dominant burocràtica del Partit i el seu Estat, i una nova forma d'organització social basada en l'autogestió i la democràcia directa.

La revolució hongaresa sorgí de la base, al contrari de la Primavera de Praga del 1968 que fou iniciativa d'una elite, i mobilità totes les forces populars, primerament estudiants i intel·lectuals, i després tota la classe obrera que s'alçà espontàniament, presa d'un nacionalisme nou, popular, revolucionari, de caire anti-imperialista, en contra de la russificació i la dominació estrangera tot revestint un caràcter anti-capitalista i anti-burocràtic ja que intentà acabar amb l'apropiació, per part de l'Estat, dels mitjans de producció, sense instaurar la propietat privada.

Es del tot incert i calumniós el fantasma de la reacció i la contrarrevolució amb què batejaren la revolució hongaresa els partits comunistes, car a Hongria els individus i els petits grups de dretes no tenien audiència ni disposaven de mitjans per a influir en els esdeveniments. Cap dels partits reconstruïts preconitzava el retorn de la terra als grans terratinents ni les fàbriques al capital privat. L'auto-organització dels treballadors en Consells Obrers ho feia del tot impossible.

Els obrers hongaresos duqueren la lluita fins les últimes conseqüències: prengueren les armes, es constituïren en Consells Obrers, amb els seus delegats elegits democràticament per la totalitat dels obrers i revocables en qualsevol moment, i van presentar els elements essencials d'un programa socialista, abans inexistent: limitació de la jerarquia, supressió de les normes de tre-

ball, gestió obrera de les fàbriques i paper dirigent dels Consells Obrers en la vida social. Però l'imperialisme rus, en nom del socialisme no ho va permetre. Els treballadors, els insurrectes foren insultats de feixistes pels autèntics reaccionaris i contrarrevolucionaris, que trigaren diverses setmanes en sotmetre els barris obrers amb els seus milers de tancs i metralladores. Un altre Kronsdtat emergia al centre d'Europa. I malgrat d'ésser vençuts militarment els braus i calumniats obrers hongaresos no abandonaren la lluita, malgrat la presència opressora de l'exèrcit soviètic, car decretaren la vaga general i es negaren a cooperar amb el govern Kadar i continuarem mantenint durant alguns mesos les seves reivindicacions malgrat la fam, el fred i la repressió desencadenada contra ells.

Un cop més, el proletariat tornà a trobar espontàniament els mètodes de lluita —la vaga general— i les formes d'organització —els Consells— que s'havien forjat anteriorment en circumstàncies revolucionàries per a lluitar contra el Capital i l'Estat burgès, mantenint la direcció revolucionària en el marc de la democràcia directa i l'autogestió.

I una vegada més el socialisme era assumit plenament pels mateixos treballadors, que s'erigien en protagonistes de la seva història en camí vers el socialisme, destruint en pocs dies tot l'aparell —l'Estat, el Partit— de la seva classe dominant, fent saltar en mil trossos tot un règim reaccionari, totalitari modern, organitzat científicament. Un procés revolucionari s'obria esperançador, però representava un perill que els buròcrates d'ofici del PCUS no podien tolerar. I la barbàrie imperialista, defensora de l'hegemonia del seu capitalisme d'Estat burocratitzat, actuà. ●

RICARD DE VARGAS-GOLARONS

DADES SOBRE LA INSURRECCIÓ

	(Estimació)	(segons dades oficials)
Morts	6.000	2.700
Ferits	20.000	14.500
Executats	2.000	105
Empresonats	20.000	(no hi ha dades)
Exiliats	250.000	250.000

Els estudiants canten davant l'estàtua del poeta Petofi, l'octubre de 1956. La revolució hongaresa és a punt d'esclatar.

Cronologia de la revolució hongaresa del 1956

11 DE SETEMBRE: Els escriptors hongaresos demanen la llibertat total.

6 D'OCTUBRE: Funerals nacionals per a Rajk i els seus coacusats, afusellats pels stalinistes després d'un procés falsat, amb assistència de més de 300.000 manifestants. Els obrers, desoïnt les ordres del Partit comunista, pararen el treball i es manifestaren massivament.

14 D'OCTUBRE: Reintegració d'Imre Nagy al Partit.

23 D'OCTUBRE: Manifestació en solidaritat amb els treballadors polonesos, organitzada pel cercle Petöfi (associació d'estudiants i intel·lectuals), sostinguda massivament per la classe obrera. Al vespre, esclaten els primers combats entre els obrers i estudiants, i els tancs russos. És el principi de la Revolució.

24 D'OCTUBRE: Imre Nagy és nomenat Primer ministre. Massa tard. Propagació de la revolta arreu del país. Vaga general. Creació de Comitès revolucionaris per totes les ciutats i de comitès d'empresa i de barri. Els obrers s'organitzen en Consells Obrers. Continuació dels combats als carrers. A Magyaróvár són mortes per la policia política i les tropes russes en una manifestació pacífica 102 persones, entre les quals, 92 nens i nenes menors de 14 anys. Igualment, a la Plaça del Parlament de Budapest, són assassinades, en tres minuts, pels pretesos «defensors del poder popular», 1.500 persones.

25 D'OCTUBRE: Generalització de la insurrecció. La major part de l'exèrcit hongarès es passa als insurrectes. Les tropes soviètiques no aconsegueixen reduir els insurgents. El poder va passant cada cop més a mans dels Comitès Revolucionaris i dels Consells Obrers, que demanen l'autogestió obrera, la sortida de les tropes russes i la renovació democràtica.

26 D'OCTUBRE: Intensa activitat organitzativa dels treballadors alhora que continuen les lluites contra les forces ocupants.

27 D'OCTUBRE: Nou Govern Nagy. György Lukács és nomenat ministre de Cultura Popular. Radicalització de les reivindicacions: eleccions lliures, independència nacional i retirada de tropes russes. Continuen els combats en els diferents barris de Budapest i a d'altres ciutats.

28 D'OCTUBRE: Els Consells Obrers demanen la instauració d'una direcció i gestió obreres i la transformació radical del sistema de planificació i de direcció de l'economia exercida per l'Estat.

29 D'OCTUBRE: Triomf de la insurrecció. Imre Nagy fa seves les reivindicacions dels insurgents i el seu govern intenta legalitzar els poders revolucionaris sorgits de l'aixecament.

30 D'OCTUBRE: Tornada al sistema de govern fundat en una cooperació democràtica dels partits de coalició, com del 1945 al 1948, amb el manteniment de l'economia socialista, i sola el guiatge i direcció dels Consells Obrers.

31 D'OCTUBRE: Evacuació de les tropes soviètiques de la capital. Nagy, pressionat pels Comitès Revolucionaris i els Consells Obrers, anuncia unes eleccions lliures, denuncia el Pacte de Varsòvia, tot declarant neutral Hongria. Fracàs de la missió soviètica Mikoyan-Suslov a Budapest.

1 DE NOVEMBRE: Els obrers metal·lúrgics de Csepel prenen a l'assalt la seu del PC i el converteixen en el Quarter general del Comitè Revolucionari de Budapest. Reorganització dels sindicats sobre una base de democràcia obrera. Nagy demana la retirada de les forces soviètiques i es dirigeix a l'ONU. Les unitats blindades soviètiques es despleguen a través d'Hongria i ocupen els llocs estratègics més importants. Budapest és encerclada per les tropes soviètiques.

2 DE NOVEMBRE: Budapest reprèn la seva vida normal. Es reprèn el treball a les fàbriques.

3 DE NOVEMBRE: Els reforços soviètics continuen afluïnt al país. Augment de la tensió a Budapest.

4 DE NOVEMBRE: Són detinguts Imre Nagy i els generals hongaresos Maletier i Kovacs. A les quatre de la matinada ataquen en tots els fronts les 20 divisions blindades soviètiques, amb més de 200.000 soldats i milers de tancs. Heroica resistència del poble treballador hongarès, organitzats per Comitès revolucionaris de barris, Comitès revolucionaris d'estudiants, Comitès Revolucionaris de Soldats i Comitès Revolucionaris d'Obrers. Kadar presideix el nou govern hongarès titella imposat pels soviètics.

5/13 DE NOVEMBRE: Resistència desesperada dels barris obrers de Budapest i de les ciutats industrials de les rodalies com Csepel, Újpest i Kispest. També resisteixen els minaires de Pécs i les acerries de Dunapentele. Els obrers s'enfronten als tancs russos des dels seus barris i les seves fàbriques en una lluita ferotge i desesperada fins el dia 13 en què són destruïts pels ocupants soviètics els últims nuclis de resistència armada.

14 DE NOVEMBRE: Els Consells Obrers sobreviuen a la desfeta militar. Es crea el Consell Central Obrer del Gran Budapest, que actua durant algunes setmanes com el segon poder, el de la classe obrera hongaresa, davant el qual, el govern Kadar, recolzat únicament pels tancs soviètics, es veié obligat a reconèixer i fer concessions. Comença una vaga general que dura diverses setmanes.

21 DE NOVEMBRE: Els obrers de Budapest convoquen un miting en el qual havien de participar tots els Consells del país, però les tropes soviètiques no impedeixen. Continua la vaga general.

DESEMBRE: A primers de desembre Kadar manà detenir els delegats del Consell Obrer Central de Budapest. S'accentua la repressió contra els treballadors més combatius i les organitzacions autònomes i revolucionàries que havien creat. ●

L'OTAN et l'Est

Une réunion « satisfaisante », mais une déclaration « moins percutante » que celle qui avait été adoptée une semaine plus tôt par les Dix : ce commentaire de M. Cheysson à propos de la session ministérielle du conseil atlantique tenue le 11 janvier à Bruxelles sur la situation en Pologne reflète les différences de nature des deux réunions. Entre les Dix de la Communauté et les Quinze de l'alliance, la ligne médiane ne peut que fléchir. Elle reflète aussi la persistance du refus des Grecs. Il y a une semaine, le délégué d'Athènes avait été limogé par son gouvernement pour avoir signé le communiqué des Dix. Aujourd'hui, le ministre délégué par M. Papandréou a lutté âprement pour défendre son point de vue, au point que ses réserves ont été consignées, pour la première fois, dans une « déclaration » de l'OTAN.

Il reste que la « condamnation » de la loi martiale polonaise formulée par les Quinze évoque la « totale réprobation » exprimée par les Dix, et l'évocation des pressions soviétiques « qui doivent cesser » fait écho à la « préoccupation » manifestée sur le même sujet

La crisi polonesa i la seva internacionalització

Tres setmanes després del cop d'Estat militar, la crisi polonesa ha entrat en una nova etapa: els darrers focus de resistència han estat reduïts —mantenint-se, però, una resistència passiva generalitzada—, Lech Walesa sembla disposat a negociar amb les autoritats militars i el Consell d'Estat ha començat a relançar el projecte de Front d'Unitat Nacional. Al mateix temps, les sancions econòmiques decretades per EE.UU. contra l'URSS han encetat un procés d'internacionalització de la crisi polonesa que pot tenir importants repercussions en les relacions atlàntiques.

Malgrat el manteniment de la incomunicació a Polònia i de la persistència del «rumor» com a font i protagonista, en gran mesura, de les informacions occidentals sobre la crisi polonesa, es pot començar a delimitar amb més precisió l'actual situació a l'interior del país. Tres setmanes després del cop d'Estat, Polònia ha entrat en una fase de «normalització», segons la terminologia oficial, inaugurada amb la fi de les vagues a les mines de Piast (Silèsia) i Ziemowit (Katowice) i al les drassanes del Bàltic. Encara que es mantingui una resistència passiva, la vida laboral, sota la pressió de la militarització, s'ha reprès a la pràctica totalitat del país. Actualment, l'abast de la repressió es pot xifrar en 8 morts, 5.050 detinguts, dels quals 580 han estat posats en llibertat, i uns 300 condemnats per instigació a la vaga.

El general Jaruzelski s'ha voltat de tres consellers de consellers polítics encapçalats per Kubiak, Olszowski i Rakowski —representants respectivament de les tendències reformista, ortodoxa i pragmàtica a l'interior del POUP—, que estan elaborant els programes de reforma econòmica, social i política del país. A nivell polític, aquesta reforma passa pel desmantellament del degradat POUP o, com a mínim, per una depuració de tots els seus elements corruptes i responsables de l'actual crisi econòmica; cal recordar que nombrosos dirigents del partit i d'empreses han estat detinguts o destituïts, i en 29 províncies els governs d'aquestes han estat rellevats. A l'espera que Jaruzelski faci públic aquest programa de reforma que intentarà dur endavant el Consell Militar de Salvació Nacional —en el qual es troben representades les diferents tendències polítiques de l'exèrcit—, ja han estat adoptades una primera sèrie de mesures: autonomia financera de les empreses, augment del salari mínim, liberalització dels preus —a excepció dels aliments, transports i energia—, nou racionament dels aliments imposat per la

Jaruzelski.

carestia, reimplantació de la jornada de 42 hores i de la setmana laboral de sis dies, ajornament de les eleccions municipals...

Per la seva part, Lech Walesa, després de mantenir una vaga de fam de 48 hores, sembla disposat a negociar amb les autoritats militars, el diàleg de les quals amb l'Església, encara que amb dificultats, s'ha anat mantenint. Al mateix temps, han començat a aparèixer els primers signes de distensió: supressió del toc de queda la nit de Nadal i de la vigília de Cap d'any, reobertura dels centres d'ensenyament, represa de les activitats esportives... Així mateix, Henryk Jablonski, cap del Consell d'Estat —presidència col·legiada de Polònia— manifestà en el seu missatge de fi d'any que el govern continuava interessat en el projecte del Front d'Unitat Nacional, en el qual «l'Església Catòlica ha d'ocupar un lloc preponderant» i que estaria obert a «sindicats i organitzacions independents».

Mentre a l'interior el país sembla caminar cap a la distensió, a nivell internacional la crisi polonesa esdevé cada cop més conflictiva. L'Administració Reagan, oblidant el seu suport a règims culpables de «crims contra la humanitat» —com El Salvador, Guatemala, Xile, l'Argentina, Sud-àfrica...—, després de condemnar el nou règim militar polonès, decretà el passat 24 de desembre una sèrie de represàlies econòmiques contra Polònia —supressió de l'ajut alimentari i de la renovació de crèdits i prohibició de pescar en aigües nord-americanes a la flota pesquera polonesa i dels vols d'avions polonesos sobre

l'espai aeri nord-americà—, que no fan sinó agreujar les dificultats econòmiques del país. També, d'acord amb la seva política bipolar i de «guerra freda», l'Administració Reagan, decidint que l'URSS és responsable directa de l'actual situació a Polònia, també decretà, en un «diktat» sense precedents, el passat 29 de desembre, una sèrie de sancions econòmiques contra l'URSS —embarg tecnològic, supressió de l'exportació dels materials per a la construcció del gasoducte siberià, dels vols d'Aeroflot i de les negociacions de renovació dels acords de venda de cereals i del tractat marítim.

Aquestes sancions, però, per tenir efectivitat necessiten el suport dels països europeus, que actualment és difícil. La República Federal Alemanya, fidel a la seva política d'intercanvis econòmics amb l'Est, s'ha negat a donar suport als EUA i les firmes alemanyes semblen disposades a ocupar el buit deixat pels nord-americans. França, seguint amb la política europeïsta de Mitterrand, també ha marcat les seves distàncies respecte a Reagan... En les reunions dels ministres d'Afers Estrangers de la CEE i l'OTAN, a celebrar en els propers dies, es decidirà la posició dels països europeus, i es posarà de manifest les fragilitats polítiques de ambdues organitzacions. Un rebuig o un no suport a les mesures dels EUA podria conduir a un aïllacionisme de la política exterior nord-americana. Hem de recordar que entre bastidors es troba el contracte entre Europa i l'URSS per a la construcció d'un gasoducte a Sibèria —anomenat el contracte del segle per la seva importància econòmica—, condemnat pels EUA, que forniria de gas Europa Occidental, reafirmant la seva independència energètica a l'esguard de Nord-amèrica.

De moment, malgrat les afirmacions de l'Administració Reagan, la intervenció soviètica en la crisi polonesa sembla haver-se limitat a una pressió sobre les autoritats de Varsòvia per tal d'aturar la davallada econòmica del país, abocat al caos, i a un probable suport logístic en la preparació del cop d'Estat. Un cert malestar del Kremlin davant de la pèrdua de poder efectiu i de la subordinació del POUP a l'Exèrcit, sembla confirmar la independència de la gestió de Jaruzelski respecte a l'URSS. ● ELISEU OLIVERAS

Jaruzelski, entre la pressió exterior i la justificació interna

OTAN: «La situació a Polònia ha arribat al «límit»

No s'han decidit noves sancions econòmiques

Brusel·les.— L'OTAN revelà ahir que la situació a Polònia ha arribat a un «punt límit» i ha deixat entreveure que queden poques esperances perquè pugui renèixer el moviment renovador en aquell país. Els ambaixadors dels quinze països membres van fixar ahir, en una reunió extraordinària, posicions per tal d'avançar «escalonadament en les represàlies econòmiques» que podrien adoptar contra Polònia.

Els representants dels països de l'OTAN afirmaren que «les autoritats poloneses, abonades per la Unió Soviètica, estan reprimint silenciosament però inexorable, les esperances del seu poble en la renovació social i política».

En una declaració formal redactada en un to pessimista, els responsables atlàntics van descriure un panorama molt deteriorat de la vida diària del poble polonès i acusaren les autoritats militars que van ocupar el poder el 13 de desembre de «no haver iniciat cap diàleg amb l'Església catòlica o el sindicat independent Solidaritat».

Encara que s'esperava en un principi que l'OTAN decidís noves mesures de càstig econòmic contra Varsòvia i Moscou, els ambaixadors es limitaren a indicar que «s'han revisat les mesures anteriors decidides l'11 de gener». Fou aleshores quan l'OTAN «demanà als dirigents polonesos que restablissin les llibertats civils i el procés de reforma» a la vegada que decretava la suspensió de tots els crèdits i ajuda financera al règim de Varsòvia.

Tres setmanes després, amb una declaració rutinària,

Els ambaixadors a l'OTAN repassaren les sancions decidides a la reunió de l'11 de gener, en la qual participaren els ministres d'Afers Estrangers dels països membres i a la qual correspon la fotografia

aplicar càstigs concrets i conjunts contra Moscou.

El mateix secretari general, Joseph Luns, declarà a l'estació de ràdio La Veu d'Amèrica que estava sorprès per la posició dubitativa d'alguns governs quant a aplicar decididament represàlies econòmiques.

Ja el passat dia 11 els ministres d'Afers Estrangers dels països membres van decidir que les accions de càstig serien aplicades aïlladament per cadascun d'ells «segons les seves possibilitats d'acció nacional». Aquestes accions, que els pròxims dies seran donades a conèixer pels diversos governs es refereixen a restriccions en el desplaçament de diplomàtics soviètics i polonesos, reducció d'intercanvis científics i tècnics i suspensió

En quedar descartada d'entrada la possibilitat d'una resposta militar per part de l'OTAN davant una eventual invasió de Polònia, els aliats occidentals —sospresos per l'acció del dia 13 de desembre, segons alguns observadors— van decidir centrar-se en les qüestions econòmiques.

L'actitud nord-americana envers els seus aliats europeus perquè s'afegissin al boicot econòmic contra l'URSS topà amb els temors europeus de veure compromeses les seves relacions comercials amb Moscou.

Demà els representants diplomàtics de l'OTAN es tornaran a reunir per tal d'intentar establir una posició conjunta a la Conferència sobre la Seguretat i la Cooperació a Europa que es reunirà el dia 9 a Mad-

Arran de la crisi polonesa

L'OTAN no té encara posició comuna quant a la CSCE

L'OTAN no decidí ahir, en una reunió d'ambaixadors, cap posició comuna definitiva davant la CSCE, bé que la majoria es mostra contrària a la suspensió. Dilluns, dia 8, els aliats es tornaran a reunir a Madrid després de consultar amb els representants de l'Estat espanyol a la Conferència sobre la Seguretat i la Cooperació a Europa

Brussel·les. — L'OTAN no abona la possibilitat de suspendre la Conferència sobre la Seguretat i la Cooperació a Europa (CSCE), que ha de reprendre els seus treballs el dia 9 a Madrid, esperant formular en aquest fòrum una condemna de la intervenció dissimulada de la Unió Soviètica a Polònia.

Els quinze ambaixadors aliats van decidir ahir, cercar una posició comuna per no presentar-se desunits. Va prevaler el desig de diversos països europeus de mantenir encara els debats entre l'Est i l'Oest i salvar la conferència de les conseqüències de la crisi polonesa.

Com se sap, Estats Units desitja que l'OTAN aboni la congelació dels debats fins a la tardor, després d'una condemna formal i enèrgica contra els soviètics.

Els aliats es reuniran dilluns a Madrid, la vigília de la represa dels treballs, i cercaran una posició comuna després de consultar els representants espanyols, afegiren fonts de l'Aliança Atlàntica.

A la reunió d'ambaixadors, que es dedicà exclusivament a la CSCE, s'estimà que mancaven encara «elements d'apreciació sobre la posició dels neutrals i no alineats». Aquesta posició equilibrada que obria la porta a una declaració al gust de tots, quedà desbordada, com se sap, per l'acció militar polonesa del 13 de desembre.

Els aliats condemnaren un cop més la violació dels acords de Hèlsinki per Moscou i Varsòvia i anunciaren que tots els ministres d'Afers Estrangers de l'OTAN presentaran la seva pròpia nota de

protesta a Madrid entre el 9 i el 12 de febrer.

Possible suspensió de la CSCE el dia 19

La CSCE podria suspendre els treballs d'aquesta nova etapa el dia 19 de febrer, segons algunes fonts de la delegació espanyola. En l'ànim de l'esmentada representació hi ha proposar un ajornament de les reunions, la qual cosa es podria produir el 19 de febrer fins a la pròxima tardor.

Tanmateix, els treballs s'ajornaran si existeix consens, però no d'altra manera, ja que així ho estableix el sistema de la CSCE. Quant a la proposta nord-americana, les fonts de la delegació espanyola van dir que era «massa dura». Segons elles es pot cercar una solució menys dràstica, com pot ésser continuar les reunions durant una altra setmana per preparar la reobertura de la CSCE quan la situació sigui menys tensa.

«Hi ha raons polítiques que abonen la suspensió de la CSCE en aquests moments i també per a Espanya és convenient que s'ajorni, ja que cada vegada és més difícil compaginar el Palau de Congressos, seu de la CSCE, i el Mundial de Futbol», digueren, segons Efe, fonts de la representació presidida per Javier Rupérez. També es comentà que sorgeixen dificultats per a mantenir el mateix grau de seguretat dels representants dels trenta-cinc països assistents a la conferència en una ciutat completament plena de visitants.

Per la seva banda, el govern suís considera que els esdeveniments polonesos han fet «difícil» la represa de la CSCE.